

Derginizin yanında ikinci sayı hediye!

de/da

Dosya Konusu:

Kentler neye dönüşüyor,
kent yaşamı nasıl değişiyor?

Gayrimenkul krizi:
“Kamunun da,
bankaların da toprağa
milyon dolarlar gömen
bu sektörü finanse ede-
cek kaynağı yok.”

Mimari gözle İzmir’in
dönüşümü

Benim İstanbul’um:
Kentsel dönüşüm
ve kent imgesinin
dönüşümü

Sosyo-mekansal
farklılıklar:
Güney Kore örneği

Seattle Türk Film
Festivali

Ekim/Kasım 2018
Sayı: 5 10 TL

ISSN 2618-6403

İki ayda bir yayımlanır.
Yerel süreli yayın.

İmtiyaz sahibi:
De Da Dergi Yayıncılık Limited
Şirketi adına Irmak Akman

Yönetim yeri: Ortaköy Mah.
Ahmet Adnan Saygun Cad.
No 66K/3
Beşiktaş, İstanbul

Sorumlu müdür: Irmak Akman

Editör: Elif Mercan

Dizgi ve tasarım:
Pelin Telyak

Kapak resmi:
Elif Mercan

Katkıda bulunanlar:
Canan Gündüz, Elif Mercan,
Beril Açıkgöz, Özge Taylan,
Mithat Erdoğan, Pınar Dönmez,
Hilal Kara, Yılmaz Şerif, Mert
Öztürk, Kerem Görkem.

Baskı: ER-AY Basım Hizmetleri
Limited Şirketi
100. Yıl Mah. MAS-SİT 1. Cad.
No:191-1 34560
Bağcılar, İstanbul
(0 212) 629 0640

Baskı yeri ve tarihi:
İstanbul, Eylül 2018

Bu ayki konumuz, “kentler neye dönüşüyor, kent yaşamı nasıl değişiyor?” Kentteki dönüşümün pek çok boyutu var. Kent bir yandan sermaye fazlasını çekebilecek, ekonomik büyümeyi destekleyebilecek yüksek getirili bir yatırım alanı olarak görülüyor, diğer yandan sektördeki plansız ve kontrolsüz büyüme ekonomi için büyük riskler barındırıyor. Ekonomik faaliyet, büyüme ve istihdamın tek amaç olarak görülmesi, kentlerin çevreye ve doğaya büyük zarar vermesine, deprem ve sel gibi doğal afetlere karşı yeterince hazırlık yapılmamasına ve kent sakinlerinin hayat standardının gittikçe düşmesine neden oluyor.

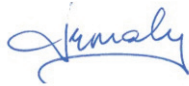
Hepimizin hayat standardı (farklı ölçülerde de olsa) düşüyor: Mutenalaştırma sonucu insanlar mahallelerini bırakıp başka bölgelere taşınmak zorunda kalıyor, ulaşım sürelerimiz uzuyor, Avrupa yakasından Anadolu yakasına geçtiğimizde karşılaştığımız karmakarışık, birbirleriyle uyumsuz ve çirkin, çoğunun boş olduğunu ve boş kalacağını tahmin ettiğimiz gökdelenler tansiyonumuzu fırlatıyor, üçüncü köprünün boş sekiz şeritli yolunu daha yeni kabullenebilmişken Kanal İstanbul gibi bütün bir şehrin kaderini değiştirecek ve istihdam ve rant yaratmak dışında ne faydası olacağı kesinlikle anlaşılamayan projeler karşısında çaresizlik ve öfkeyle kalakalıyoruz. Şehri kendimize uydurmak mümkün olmadığı için yaşamımızı şehre uyduruyoruz: Haftasonu şehrin uzak bir yerine gitmek çok zahmetli olacaksa mahallemizde kalıyor, sokaklarda gezmek, park yeri bulmak zorlaştırsa AVM'lere doluşuyoruz. Maslak'ta gezen yaban domuzları, yaz esintilerinin yok olması ve sıcaklıkların artması ile gittikçe daha sık görülen sel ve hortumlar, çarpık kentsel dönüşüm yüzünden başımıza gelecek çevre felaketlerinin o kadar da soyut ve uzak olmadığını hatırlatıyor.

Bu sayıda kentlerdeki ve kentsel yaşamdaki dönüşümü birçok yönüyle ele alacağız. Aynı zamanda bu sayı, yaklaşık iki yıl boyunca fanzin, yaklaşık bir yıl boyunca da dergi formatıyla yayın hayatını sürdüren *de/da*'nın son sayısı olma özelliğini taşıyor. Türkiye'de dergi yayıncılığının ne kadar zor ve maliyetli bir iş olduğu, dağıtım ve satış koşullarının küçük dergilerin yaşamını sürdürmesini neredeyse imkansızlaştırdığı, kurlardaki son yükseliş ile birlikte baskı maliyetlerin de arttığı herkesin malumu. Ancak *de/da*'yı çıkarmaya devam etmek için ihtiyaç duyduğum motivasyonu kaybetmemin tek sebebi bu değil. Asıl neden, yeterli sayıda yüksek nitelikli içerik toplamakta yaşadığım sıkıntılar. Gönüllülük esasına göre bir araya gelen insanlarda ortak bir amaç uğruna birlikte çalışma, işbirliği yapma, ortaya ortak bir ürün çıkartma azmini canlı tutmak çok güç. Bu durum, sürekliliği olan, dolayısıyla Tanıl Bora'nın *Birikim Haftalık*'ta 29 Ağustos'ta yayımlanan yazısında tarif ettiği gibi “sebat” isteyen işlerde daha da belirgin bir hal alıyor.

Web sitemiz ve sosyal medya hesaplarımız aktif kalacak. Arşivlere ulaşmak ya da yazı göndermek isterseniz bekleriz.

Herkese sağlık diliyorum, sağlıklı olduğumuz sürece her güçlüğün üstesinden geliriz.

Sevgiler,

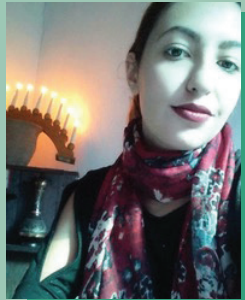
Irmak

Neler var?

- “Kamunun da, bankaların da toprağa milyon dolarlar gömen bu sektörü finanse edecek kaynağı yok.” 8
- Mimari gözle İzmir’in dönüşümü 13
- Benim İstanbul’um: Kentsel dönüşüm ve kent imgesinin dönüşümü 18
- Sosyo-mekansal farklılıklar: Güney Kore örneği 22
- Seattle Türk Film Festivali üzerine 26
- Geçmişten geleceğe kentlerimiz 33
- Söz uçar, kent kalır 36
- Yokuş aşağı 39
- Yaşlı cevizin cenazesi 42
- Siyah beyaz bir masal 44
- Çağrışım 47

Katkıda bulunanlar

Irmak Akman

1984'te İzmir'de doğdu. Üniversite için gittiği Washington DC'de üç yıl, Münih'te bir yıl ve Londra'da dört yıl geçirdikten sonra 2010 yılında Türkiye'ye döndü. 2011'den bu yana İstanbul'da yaşıyor. 2011-2018 yılları arasında kurumsal bir şirkette araştırmacı ve danışman olarak çalıştı. Biri dört yaşında, diğeri on beş günlük iki oğlu var.

Canan Gündüz

1984'te İzmir'de doğdu. Mesleki yurtdışı değişim programları ve zorunlu hizmeti dışında yaşamını İzmir'de sürdürdü. Özel bir hastanede göğüs hastalıkları uzmanı olarak çalışıyor ve bir yandan akademik çalışmalarını devam ettiriyor. Başından beri bir parçası olma şansını elde ettiği *deda*'da amatör olarak ilgilendiği sinema ve müzik alanlarındaki yazılarıyla ve eleştirel gözlemleriyle karşınza çıkmaya devam edecektir.

Mithat Erdoğan

1984 yılının 3 Eylül'ünde Adana'da doğdu. İktisat okumak için 18 yaşında geldiği İstanbul'da dört yıllık üniversite hayatını takiben on yıl vergi danışmanlığı yaptı. Yerde bulduğu kağıt parçalarını dahi çöpe atmadan evvel okuyacak merakla sahiptir. Sinefildir. 1996 yılından beri kesintisiz olarak mizah mecmualarını takip etmektedir. Şimdilerde Kayaköy-Fethiye'de ikamet etmektedir.

Beril Açıkgöz

1987'de Antalya'da doğdu. Hacettepe Üniversitesi Jeoloji Mühendisliği bölümünden mezun olduktan sonra üç yıl Fransa'da yaşadı. Burada jeoloji mühendisi olarak çalıştı ve Orsay (Paris XI) Üniversitesi'nde hidroloji alanında yüksek lisansını tamamlayarak Türkiye'ye döndü. Jeoloji mühendisi olarak özel bir firmada çalışıyor. Çalışırken sosyoloji eğitimini tamamladı. Şu aralar Ankara Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde yüksek lisans tezini yazmakta ve dünyayı gezmeye çalışmakta.

Özge Taylan

1988'de Ankara'da doğdu. Şu anda ODTÜ Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde doktora çalışmalarına devam etmekte, çalışmalarını uluslararası politik ekonomi ve uluslararası ilişkiler teorileri üzerine yoğunlaştırmaktadır. Yakın zamanda tez araştırması için Seul/Güney Kore'de bir akademik dönem geçirmiştir. Aynı zamanda, fotoğraf eğitimine devam etmekte, sokak, belgesel ve çağdaş sanat fotoğrafçılığına özel ilgi duymaktadır. Birçok karma sergide yer almış, sinematografik anlar yakalamanın peşinde olan bir amatördür.

Pelin Telyak

1975 İstanbul doğumlu. Eskişehir'de sinema-TV okudu. Dizi ve fotoğraf çekimlerinde prodüksiyon asistanlığı yaptı. Birkaç yıl reklam ajanslarında çalıştıktan sonra kendi şirketini kurarak Sivil Toplum Kuruluşları için tasarım yapmaya başladı. İki yıldır Londra'da yaşıyor, çalışıyor ve kızıyla büyüyor.

Hilal Kara

1990 İzmit doğumlu. Türkiye'nin pek çok kentinden geçerek büyüdü. Şimdi dünyanın bir köşesinde büyü-

meye çalışıyor. Bir yandan doktora-sıyla mesaiye. Amatörce yazmanın derdinde.

Elif Mercan

1990 yılında Tekirdağ'da doğdu. Kimya lisansı yaptığı yıllarda özel bir şirkete tişört tasarımları hazırladı. Mikro ve Nanoteknoloji alanında yüksek lisans yaparken araştırma görevlisi olarak çalıştı. O dönemlerden beri çeşitli kurumlara afiş ve logo tasarımları yapıyor, birkaç dergiye illüstrasyon hazırlıyor. Şu an Ankara'da ikamet ediyor.

Kerem Görkem

1994 yılında Karabük'te doğdu. İstanbul Teknik Üniversitesi'nde Şehir ve Bölge Planlama eğitimi aldı. Çeşitli türlerde kaleme aldığı pek çok metin ulusal dergi ve gazetelerde yayımlandı. 23. Ali Teoman Öykü Ödülleri kapsamında "Bisiklet", TUCSA Öykü Ödülleri kapsamında "Zeliha" başlıklı öyküleriyle ödülle la-yık görüldü. 2016'da ilk romanı "Aile Fotoğrafı", Sel Yayıncılık tarafından basıldı. AGOS'ta kitaplar üzerine yazmayı sürdürüyor ve "Süreyya'nın Saatleri" adlı ikinci romanını yayıma hazırlıyor.

Mert Öztürk

1975'te Bursa'da doğdu.1993'te ODTÜ'de öğrenim görmek için Ankara'ya yerleşti. 2000 yılından itibaren de İstanbul'da yaşıyor. Lise yıllarından itibaren en büyük tutkularından biri olan yazma eylemini soluk alabildiği bir süreç olarak tanımlıyor. Şiir ve öyküleri, Varlık, Patika, Evrensel Kültür, Mühür ,Kıyı, Kitapçı, Bireylikler,Lacivert,Kurşun Kalem,Kıyı, İnsancıl, Akatalpa, Mavi, Afrodisyas Sanat,Arkadaş, Kasaba Sanat, Papirüs,Berfin Bahar,Lirik, Kurgan ve daha bir çok dergide ya-

yımlandı. Evli ve bir prenses babası.

Yılmaz Şerif

1946 yılında Adana'da doğdu. Zaman içerisinde filmlere olan tutkusundan dolayı Yeşilçam'a gitmenin ve filmlerde oynamanın hayalini kurdu. Bu hayali 1968 yılında gerçekleştirmek için İstanbul'a adım attı. İlk yıllar ufak rollerde oynadı. Zaman içerisinde siyah-beyaz ve renkli olmak üzere başrollerde dram-avantür oyuncusu olarak devam etti. Uzun yıllar sinemadan ayrı kaldıktan sonra Mersin'de kısa metraj filmler çekti. Şu sıralar Tümay Özokur Ajansa bağlı olarak dizilerde ve filmlerde yer almakta.

Duygu Gençay

15 Kasım 1996'da İstanbul'un küçük bir semti Yakacık'ta doğdu. Yazmaya ilgisi küçük yaşlarda başladı. Liseyi bitirdikten sonra edebiyat çevirmeni olmak için Dokuz Eylül Üniversitesi'nde Mütercim Tercümanlık lisans programına kaydoldu. İki tiyatro oyunu yazdı. İngilizce ve Almanca dillerini öğrenmeye devam etmekle birlikte piyano dersleri alıyor ve kent, bireyin varoluşu ve kimlikler üzerine öyküler yazıyor.

Pınar Dönmez

1990 yılında İzmir'de doğan Pınar Dönmez, 2016 yılında yüksek lisansını Yaşar Üniversitesi İç Mimarlık bölümünde tamamladı. Çizimleri, dergi ve kitapların yanı sıra PD Artworks markasıyla dekoratif objelerin ve teksil ürünlerinin üzerinde yer almaktadır. Mayıs 2016'da "Exit Maternity" ile ilk kişisel sergisini açmıştır. Çeşitli markalarla işbirliklerini sürdüren Pınar Dönmez atölye çalışmalarına da devam etmektedir.

FUTURE IS NOW

P35

ATAK YACHTS

BEYOND
EXPECTATIONS

2725 Sokak No:3/7 Yelki
Mahallesi Güzelbahçe / Izmir

www.atakyachts.com

 @atak_yachts
info@atakyachts.com

“Kamunun da, bankaların da toprağa milyon dolarlar gömen bu sektörü finanse edecek kaynağı yok.”

Irmak Akman, irmak@de-da-dergi.com

Fotoğraf: Mithat Erdoğan

İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Finans Anabilim Dalı öğretim üyesi ve Gayrimenkul Türkiye yazarı Prof. Dr. Ali Hepşen ile ParaAnaliz ekonomi yazarı ve gazeteci Çetin Ünsalan'a gayrimenkul piyasasının ekonomik krizden nasıl etkilendiğini ve sektöre özgü sorunları sorduk.

İstatistiklere göre satılan konut sayısı düşüyor, reel konut fiyatları düşüyor, ipotekli satışların toplam satışlar içindeki payı düşüyor, döviz cinsinden konut kredisi hacmi düşüyor. Kurlardaki hızlı artışla maliyetlerin artmasını ve sektördeki durumun daha da kötüleşmesini bekliyor musunuz?

Ali Hepşen: Bu noktada rakamlar üzerinden konuşmanın doğru olduğunu düşünüyorum. TÜİK tarafından açıklanan konut satış rakamları incelendiğinde, Türkiye genelinde konut satışları 2018 Temmuz ayında bir önceki yılın aynı ayına göre %6,9 oranında artarak 123.878 oldu. Türkiye genelinde ipotekli konut satışları bir önceki yılın aynı ayına göre %21,2 oranında azalış gösterdi. Bu

durum bize konut satış rakamlarında artış eğiliminin devam ettiğini; ancak artan kredi faiz oranları nedeniyle ipotekli satışların toplam içerisindeki payının azaldığını gösteriyor. Diğer taraftan ise, bireylerin konut kredisi dahil olmak üzere tüketici kredilerinde döviz üzerinden borçlanmaları 2009 yılı Haziran ayından itibaren mümkün değil. BDDK'nın bugünler açısından da çok önemli olduğunu düşündüğüm yerde bir kararı söz konusu. Konut kredi faizlerinin artış eğiliminde olması talep daralmasını beraberinde getirirken, bu durumun normal karşılanması gerektiğini düşünüyorum. Neticede iş ve hayat döngüsünde olduğu gibi iniş ve çıkışlar her zaman olacaktır. Yaşadığımız dönem, kurların yaratmış olduğu maliyet artışı ve kredi faiz oranlarının ortaya koyduğu talep azlığı nedeniyle daralan bir piyasayı karşımıza getiriyor. Ben sektörün kötüleşeceğini beklemiyorum. Piyasalardaki daralma dönemleri aynı zamanda bir fırsat olarak da değerlendirilmelidir. Önemli olan burada geleceğe dönük uzun vadeli doğru kararlar alıp bunları planlamaktır. Şunu da unutmamak gerekir ki, Türkiye'de gayrimenkul sektörü sadece rakamlara bakıp kolayca yorumlamayacağımız pek çok dinamik unsuru da içeriyor.

Çetin Ünsalan: İnşaat sektörünün kur ve maliyet baskısıyla ortaya koyduğu olumsuzluk gözle görünür bir biçimde ekonominin gündemine oturdu. Fakat sorunun nereden kaynaklandığını görebilmek için, bunların ötesinde bir durum olduğunu bilmek durumundayız. Yıllar içerisinde ekonomik büyümenin

temeline oturtulan inşaat sektörü, parasal genişlemenin olduğu yıllarda kaynağın yanlış kullanılmasının bir sonucudur. Diğer sektörler göz ardı edilerek salt bir sektörün üzerine kurgulanan ve burada da rezidans tipi yapılarla rant aracı haline dönüşen inşaat sektörü şirazesinden çıktı. Bugün itibarıyla stok sayısı iki milyonu aştı. Fakat öte tarafta ülkenin deprem gerçeğini de göz önüne aldığımızda orta gelir grubunda bir konut talebi var. Yapılan projelerde bu kesim tamamen saf dışı bırakılarak A plus konutlara yönelim oldu. Bunda gelir paylaşımıyla kamunun da müteahhitleri yanlış yönlendirdiğini, bankacılık sisteminin fütursuzca kredilendirme yaptığını görmeliyiz. Şimdi gerek bankacılık üzerindeki inşaat sektörü ağırlığı, gerekse de tüketilemeyen ürün riskin boyutunu büyütüyor. Sadece içeriden değil, dışarıdan da kaynak kullandı. Türkiye'de sektörlerin yurtdışı borçluluk ortalaması yüzde 30'larda iken, sektörün döviz borcu yüzde 70'lerde geziyor. Şu an hem parasal genişlemenin dünya ekonomisinde sonlandırılması, hem Türkiye'nin dolar ihtiyacı, hem de şişen arz, birim maliyetleri arttırırken, fiyatları aşağı yönlü zorluyor. Ayrıca dünya ekonomisindeki yapı, Türkiye'nin artan jeopolitik riskleri paranın ülkeye girişini daha da olanaksız hale getirdiği için bankacılık sektörü gayrimenkul tüketicilerine de, üreticilerine de finansman sağlamayı tercih etmiyor. Bu gerçekler doğrultusunda meseleye baktığımızda ülkede ekonomik sıkıntının inşaat sektörü odaklı çıkacağını ve sektörün fiyatların göçeceği bir süreci yaşayacağı çok

açık gözüküyor.

Bir süredir piyasadaki durgunluğun fiyatlara yeterince yansımadağı söyleniyordu. Sizce bunun nedeni nedir? Vergi, harç indirimleri, kamu bankalarının (ya da inşaat şirketlerinin) konut kredisi faiz oranlarında yapabileceği yeni indirimler ciddi fiyat düşüşlerini engelleyebilir mi?

Gerçi kamuda bu amaç için kullanılacak kaynağın çok kısıtlı olduğunu tahmin ediyorum...

Ali Hepşen: Geliştirme süreçlerindeki önemli sorunun artan arsa maliyeti olduğunu düşünüyorum. Arsa maliyetinin kontrolü çok önemli. Bu konuda İsmail Özcan'ın "Toprak Değil, Yapı Mülkiyeti El Değiştirmeli" başlıklı köşe yazısı yol gösterici olabilir. İsmail Özcan kendi köşe yazısında, "artan arsa maliyetleri, geliştiricilerin en önemli maliyet kalemini oluşturuyor. Bu arsa maliyetlerini belirli bir seviyede tutabilmek adına, İngiltere'deki gibi arsanın sahibi merkezi otorite, yani, kamu adına Türkiye Cumhuriyeti Hazinesi olabilir. TOKİ, Emlak Konut GYO ve bu kurumların çözüm ortağı gayrimenkul geliştiriciler eliyle, Hazine, üzerinde gayrimenkul geliştirilen arsaya, ilgili gayrimenkulü satın alacaklara uzun vadeli kiralar; kamu adına, topraktan düzenli kira geliri elde eder. Hazine, uzun vadeli ve düzenli gelir peşindeki bu tür fonlara, garanti getiri sağlayacak o alana/arsaya özel kira sertifikası satışı yapar. Satıştan elde edilen gelir

ile arsa satın alınır ya da kamulaştırılır. Bu arsa, TOKİ veya Emlak Konut GYO eliyle ya da doğrudan Hazine tarafından gayrimenkul geliştiricilere tahsis edilir. Gayrimenkulün yeni sahiplerinden toplanacak 'toprak kiralari' ile ise kira sertifikası itfaları, ilgili yatırımcı fonlara yapılır. 'Toprak Kiralari'nin ödenmemesi veya geç ödenmesi durumunda hazine, garantör sıfatıyla elinde kira sertifikası bulunan fonlara ödemelerini ak-satmaz" şeklinde kamunun yapması gerekenlerini aktarmıştır.

Çetin Ünsalan: Maliyetlendirme ve kazanç beklentisi hep yüksek çıtadan yapıldı. Beklentinin de bu doğrultuda oluşturulması fiyatların düşmesini engelledi. Çünkü sektörün farkında: Türkiye ekonomisi neredeyse inşaata bağımlı hale getirildi. Kamunun mutlaka bir çözüm bulacağına dair inanç hakim oldu. Bu da fiyat konusunda sektörün inatçı bir direnç göstermesine neden oldu.

Bir önceki soruyla bağlantılı olarak, Çevre ve Şehircilik Bakanlığının 28 Ağustos günü duyurmuş olduğu 31 Ekim tarihine kadar geçerli olacak olan "Konutta İndirim Kampanyası"na ilişkin görüşlerinizi alabilir miyiz?

Ali Hepşen: Çevre ve Şehircilik Bakanı Sayın Murat Kurum yapmış olduğu toplantıda ilgili kampanyanın detaylarını açıkladı. 100 bin civarında konutun bu kampanya dahilinde olduğu belirtiliyor. Amaç burada faiz oranlarında psikolojik sınır olarak düşünülen aylık yüzde 1'in altına düşülmesi, talebin canlı kılınması; hatta yastık altında var olduğu düşünülen atıl tasarrufların gayrimenkul sektörüne aktarılması. Emlak Konut GYO, GYODER, KONUTDER, İNDER, İLBANK, KİPTAŞ gibi sektördeki öncü kurum ve derneklerin başlattığı

bu kampanya ile satışlarda yüzde 10 indirim ve yüzde 10 peşinat uygulanarak sektörün 2018 yılının devamına umutla bakması sağlanabilir.

Çetin Ünsalan: Yeni açıklanan kampanyanın sıkışan sektörün tetiklemesinden korkulan bankacılık krizine ve ekonomik krize karşı önlem olarak sektörün kurtarılması anlamı taşıdığını söyleyebilirim. Bilhassa teminatsız ve banka şartı aramaksızın ortaya konulan yaklaşımın, vatandaş nezdinde karşılık bulması güç. Elinde nakit olan yatırımcı da fiyatların çöküş noktasını beklediğinden talebini durduruyor. Bu kampanyanın kamunun müteahhitlikten emlakçılığa soyunduğu anlamına geldiğini söylemek gerekir. Fakat çözüm odaklı bir sonuç alınmasından çok uzak. Aksine müteahhitlerin birbirine ev satarak, riski kredilendirmeyi yapan kamuya eder değil, değer üzerinden devretme ihtimali de, hem sektör adına hem de Türkiye ekonomisi adına yeni bir riskin kapısını aralıyor.

İnşaat sektörünün durumunun bankacılık sektörü üzerinde yarattığı riskler sizce ne boyuttadır?

Ali Hepşen: Buradaki sorun inşaat firmalarının kullanmış oldukları ticari kredilerin hacmi ile doğrudan ilişkilidir. BDDK'nın yayınlamış olduğu aylık bülten kapsamında sunulan veriler irdelendiğinde, Temmuz sonu itibariyle inşaat sektörüne açılan nakdi kredi hacmi 204 milyar TL (44 milyar kısa; 160 milyar TL orta ve uzun) düzeyine erişmiş durumdadır. Takipteki kredi hacmi ise 6 milyar TL civarında olup, takibe dönüşüm oranı %2,93'tür (tüm sektörler genel ortalama %3,12). Bu oranların daralma ortamında hızlıca yükselmeyeceğinin de garantisi yoktur. Temerrüt riski her zaman vardır. Dolayısıyla kimin gerçek anlamda geliştirici olup olmadığını doğru

şekilde kurallar dahilinde belirlemek gerekir. Aynı şekilde, geliştiricilerin talebe dayalı konut finansman modeli yerine, öz sermayesi var olanın piyasada proje üretmesine imkan tanınması da gerekiyor. Yapılacak olan projelerde inşaat maliyeti ile orantılı nakit blokaj ya da teminat mektubu şeklinde sermaye şartı önemli diye düşünüyorum. Bu tür önlemlerin alınması temerrüt riskini de her zaman için aşağıya çekecektir.

Çetin Ünsalan: Bu saatten sonra bankalar kamuya, kamu bankaya pas atıyor, ama iki tarafın da toprağa milyon dolarlar gömen bu sektörü finanse edecek kaynağı yok. Doğal olarak daralan talep ve birikmiş konut, fiyatların çökmesi sonucunu doğuracak. Bunu bilen bankacılık sisteminin gözünde konutlar ya da gayrimenkul de teminat olmaktan çıkıyor.

Ali Hepşen

Sizce konut piyasasında daha çok planlama yapılmalı mı? Planlamadan kastım bir yandan kentsel planlama, bir yandan da hangi segmentte ne kadar konut üretimi gerektiğiyle ilgili planlama. Özel sektör planlara uymak konusunda nasıl teşvik edilebilir?

Ali Hepşen: Arz-talep dengesinin bozulması sağlıklı çalışan bir piyasanın en büyük tehdididir. Talebe ilişkin özellikle ekonomik koşullarının bozulması (hane halkı gelir düzeyinin artmaması ya da kredi maliyetlerinin yüksekliği) sorun yaratmakla birlikte, koşulların düzelmesine bağlı olarak talebin yeniden canlanması olasıdır. Oysa ki, gayrimenkul üretimi diğer mal ve hizmet üretimlerinden farklıdır ve uzun zamana yaygındır. Gerçekçi bir finansal planlama doğrultusunda yapılması gerekir. Üretim tamamlandıktan sonra piyasada oluşacak arz fazlası aynı zamanda kamu açısından da tahsil edilemeyen vergi nedeniyle kayıp anlamına gelmektedir. Doğru ve gerçekçi bir planlama ile arzın izlenmesi ve bölgede potansiyel fazlalık oluşma ihtimali söz konusuysa buna izin verilmemesi; bu konuda zorlayıcı ve düzenleyici olunması gerekmektedir. Aslında tüm bunlar için planlama yapabilmek, planlama yapabilmek için de ölçmek gerekir. Ölçemediğiniz hiçbir şey sizin değildir, dolayısıyla onun geleceği hakkında planlama yapmanız da mümkün değildir. Dünyanın inovasyon ve dijitalleşmeye girdiği 2000'li yıllar ile birlikte, her gün, daha önceden elde biriken veriden daha fazlası oluşmakta ve toplanmaktadır. Bu gerçekten hareketle, bu hızla devam edeceği kesin olan bir konu üzerinde, sektörün de zaman geçirmeden önlemler alması çok önemlidir. Bu, gayrimenkul sektörü ile ilgili tüm veri kaynakları ve veri

çeşitlerinin mümkün olan sayıda az platform ve standartlarda toplanması ve herkesçe erişilebilir olarak yönetilmesi demektir. Şeffaflaştırılmış ve erişilebilir veri piyasası içerisinde, ilgili kurum ve kuruluşlar gerekli ve önemli modellemeleri ile birlikte sektörün ihtiyaç duyacağı ve geleceğe ışık tutacak tahminleme çalışmalarını yapabilecektir. Konu, olabildiğince derin ve önemlidir, geliştirme alanlarından, fiyatlama modellerine kadar, konuttan tarımsal alanlara kadar, Alışveriş Merkezlerinden, ticari meskenlere kadar birçok konuda yön verici önerilere ve çözümlere vesile olacaktır.

Çetin Ünsalan: Cevabı tartışmasız evet. Zira bugün ortadaki sorunun temelinde de bu plansızlık var. Bir tarafta gereksiz yapılar, bir tarafta karşılanamayan ihtiyaçlar. Kamu böyle bir planlama yaptıktan sonra özel sektörün buna uymama ihtimali zaten yok. Fakat burada bilhassa kentsel dönüşümün adını doğru koymak lazım. Ülkemizde ne yazık ki eski binanın yıkılıp, bir şekilde yerine doğru ya da yanlış bir yapının dikilmesi kentsel dönüşüm olarak algılanmaya başlandı. Oysa kent, kentli gibi kavramların adını doğru koymalı, kenti doğru kurgulayacak bir yapının üzerinde durmalıyız. Ancak yeşil alandan ulaşım, alt yapıdan elbette binaların yapısına kadar her detayın düşünüldüğü bir yaklaşım kentsel dönüşüm olur. Segmentleri de oluşturmak için nüfus / gelir seviyesi / ihtiyaç üçgenini doğru tespit etmek ve bu alanda bilime sığınmak durumundayız. Ayrıca inşaatta gelişen 3D teknolojileri de göz ardı etmemeliyiz. Dünya bunları konuşurken, bizim halen geleneksel inşaat yaklaşımı içerisinde müteahhitliğe soyunuyor olmamız büyük çelişki.

Mevcut durumda orta-dar gelirli insanların konut sahipliğinin

Çetin Ünsalan

artırılması için ne yapılabilir? Sektördeki kriz ve fiyat düşüşleri bir fırsat olabilir mi? Konut finansmanı sistemi orta-dar gelirli kesimleri de sisteme dahil etmek için nasıl değiştirilebilir?

Ali Hepşen: Mevcut yapı içerisindeki önemli problem, artan ev fiyatları ortamında kredi faiz oranlarının da artmasıyla mevcut konutların erişilebilirliğinin azalması. Bu noktada zamanı biraz geriye sarıp, 2007 yılında yürürlüğe giren Konut Finansmanı Kanunu'nda aktarılan ikincil piyasanın işlerlik kazandırılması gerekiyor. Daha önce de belirttiğim gibi, fiyatların aşırı şekilde azalacağını düşünmüyorum. Dolayısıyla amaç mevcut değer ortamında erişilebilirliğin artırılmasıdır. Bunun da doğru yolu, neredeyse her ülke piyasasında uygulanan menkul kıymetleştirme mekanizmasının işlerlik kazanmasına bağlıdır. Önerim, Emlak Bankası'nın İpotek Bankacılığı anlamında yeniden işlerlik kazanmasıdır. Gayrimenkul finansman piyasalarının gelişmiş olduğu ülkelerde ipotek bankaları sadece

gayrimenkul piyasasının finansman ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik fon temini ve tahsisi amacıyla kurulmuşlardır. Bu tür kurumlar, “kişilerin ipotekli konut kredisi başvurularını toplamak ve değerlendirmek, sonra da gerekli fonları bularak kredi vermek (Kredilendirme İşlemi); kredi havuzları oluşturarak, ipotekli konut kredilerine dayalı menkul kıymet ihraç etmek (Menkul Kıymetleştirme İşlemi); ipotekli konut kredilerinin geri ödemelerini tahsil etmek ve ihraç ettikleri menkul kıymetlere ilişkin anapara ve faiz ödemelerini yapmak (Kredi Hizmetlerine Yönelik İşlemler)” şeklinde üç grup işlemde yoğunlaşmaktadırlar. İpotek bankaları gerçekleştirdikleri bu görevlerle hem birinci el ipotek piyasasında aktif rol oynamakta hem de ikinci el ipotek piyasasının gelişmesine ve derinleşmesine katkıda bulunmakta-

dırlar. Ancak bu yapı sağlıklı şekilde kurgulanırsa tüm gelir gruplarının konut erişimi için faydalanabileceği bir model kurgulanmış olur.

Çetin Ünsalan: Öncelikle bu sistem içerisinde yeni bir çözümün bulunabilmesi mümkün değil. Bu nedenle çok daha radikal ve yapısal bir reform sürecine girmeliyiz. Başta TOKİ'nin yapısını farklılaştırarak orijinal haline dönüştürmeliyiz. Son derece kritik olan ama yanlış kullanılan bu kurumun asıl karakterine büründürülmesi gerekir. Kent planlamasında mutlaka uzmanlardan yararlanmalı, mahalle dokusunu koruyarak gelişimi sağlamalı ve kentsel dönüşümün bir ayağı olan bina yenilemelerini de yerleştiği koruyarak yapmalıyız. Sektördeki konut stoğunun yapısına baktığımızda dar ve orta gelirli insanlar için bir fırsattan söz etmek mümkün değil. Çünkü

bunların sadece aidatları bile 500 TL ile 1500 TL arasında değişiyor. Havuzlu, güvenli siteler tutkusundan vazgeçerek meseleye yaklaşmalıyız. Mevcut konutların ya da gayrimenkullerin ne olacağına gelince, mutlaka rayiç değerler gerçek seviyesine çekilmeli, ederi üzerinden ve işletme giderleri yok edilerek bir miktarı alınıp öğrenci yurtları, bir miktarını da son dönemde batıda çok gelişen, bizde de TÜRSAB'ın üzerinde çalıştığı bir proje halinde olan ev turizmi konusunda değerlendirebiliriz.

Mimari gözle İzmir'in dönüşümü

Canan Gündüz, canangunduzz@gmail.com

Prof. Dr. Orcan Gündüz, kentsel dönüşümün kentlerin fiziksel dokusuna ve sosyal yaşama olan etkilerini 150 yılı aşan bir dönemi kapsayacak şekilde İzmir örneğinde ele aldı. Birkaç güne yayılan, uzun ancak keyifli ve öğretici söyleşileri kısaltmaya çalışırken, insanlığın tarihini özet olarak isteyen kralın görevlendirdiği bilginlerin cilt cilt kitaplardan “doğdular, çektiler, öldüler” cümlesine indirgenen özeti de aklımıza gelmedi değil.

Sanırım “Gavur İzmir” in hikâyesiyle başlayacağız?

Aynen öyle. Bu sayede, İzmir'e ilişkin olarak farklı kesimlerce olumlu ve de olumsuz anlamda kullanılan bu sıfat umarım yerini daha iyi bulur.

İzmir'de yaşanmış olan dönüşümlerin, kent ve topluma etkilerini günümüzde sağlıklı kavrayabilmek için Osmanlı dönemindeki Levanten toplumun İzmir'deki varlıklarından başlamak gerektiğine inanıyorum. 150 yılı aşan bir sürecin son 70 yıllık bölümünü İzmir'in karşı yakasında, Karşıyaka'da, fiilen yaşamış, sürekli gözlemlene şansı bulmuş bir akademisyen, mimar-çevre tasarımcısı

olarak paylaşmak isterim.

Avrupa kökenli varlıklı tüccar aileler, salt ticari amaçlarla İzmir'e yerleşmiş, yörenin zengin kaynaklarını değerlendirmiş ve Avrupa ile olan ticari ilişkileri sonucunda varlıklarını sürekli geliştirmişlerdir. Kentte yapılan enerji, sanayi ve ulaşım tesisleri ile düzenli bir altyapı oluşturulmuştur. Deniz yolu ticareti ile bağlantılı olarak, kurdukları iş yerleri, bağlantılı ticaret yapıları ve zarif görünümlü konut yapıları ile İzmir sahili boyunca yerleşmişlerdir. Nüfusu fazla olmayan ancak ekonomik açıdan güçlü Levanten toplumu oluşturdukları sağlık, eğitim, din, kültür, eğlence yapıları ve cazip alışveriş mekânları ile gelişmiş bir yaşam oluşturmuştur. 20. yy başında İzmir'in vitrinini oluşturan bu bölge "minyatür bir Avrupa kenti" görünümünü ve yaşantısını sergilemiştir.

Bir Osmanlı kenti olan İzmir'de nispeten kısa bir dönemde yaşanmış olan bu önemli değişimler, kentte yaşayan farklı kesimlerin yaşantısına, dolayısıyla da kentin fiziksel ve sosyal yapısına nasıl yansıyor?

Levanten kesimin İzmir'de yaptığı yatırımlar, kendi ekonomik ve sosyal yaşamlarında sürekli büyüme ve gelişme gösterirken, kentteki toplumun diğer tüm kesimleri bu gelişmelerin nimetlerinden belli ölçülerde yararlanıyor. Yatırımcılık, girişimcilik ruhu geliyor; Levantenlerin yaptıkları üretim ve uygulamaları benimseyen Türk iş adamları sayıca artıyor.

Nüfusun yarısından biraz fazlasını oluşturan Türk halkı; kentin arka planında, geleneksel alışveriş mekânı olan Kemeraltı'nın çevresindeki mahallelerde, geleneksel komşuluk ilişkileri içerisinde, mütevazı bahçeli konutlarında yaşamlarını sürdürüyor. Levanten kesim ile ilişkileri oldukça sınırlı. Küçük ticaret, esnafılık, el sanatları, rençperlik ile geçiniyorlar. Daha eğitilmiş, meslek sahibi olan kesim ise kendi işlerini

Karşıyaka sahili, 1920'ler

Karşıyaka sahili, 1950'ler

ve mesleklerini sürdürüyor, memur olarak çalışıyor.

İzmir'deki diğer azınlık nüfus nasıl etkileniyor?

Yerli nüfus içerisinde önemli orana sahip olan Rumlar ve Ermeniler, Levanten ve Türk mahallelerine bitişik alanlarda yaşıyorlar. Levanten kesimle ortak etnik değerleri, Osmanlı bürokrasisi ve iş hayatına olan yatkınlıkları nedeniyle Levanten kesimin iş yaşamlarında ve ev içi hizmetlerinde önemli roller üstleniyorlar.

Kurtuluş Savaşı dönemine gelecek olursak... Milli Mücadele'nin zaferiyle sonuçlanan bir süreç yaşansa da, tüm ülke ile beraber İzmir'in de hasar gördüğünü biliyoruz.

Mutlaka. İzmir üç buçuk yıllık işgalin ve esaretin ardından kurtuluyor ancak işgal güçlerinin geri çekilmesi sırasında çıkarılan yangın sonucu, kentin kordon boyundan içerilere uzanan en zengin alanları yok oluyor. Ancak, ülkenin bağımsızlığı

yolunda, Kurtuluş Savaşı sırasında verilen büyük kayıplar ve yaşanan acılardan sonra, düşmanın İzmir'den püskürtülmesi aşamasında yaşanan yangın afeti sineye çekilen bir bedel olarak kabul ediliyor. Cumhuriyet'in kurulması ile beraber artık ülkeyi ayağa kaldırma ve dönüştürme süreci başlıyor. Reformlar yürürlüğe konuluyor, her alanda radikal gelişmeler oluyor ve tüm Anadolu halkı bu seferberliğe gönülden katılıyor. Tüm ülke ve toplum gerçek anlamda bir dönüşüm yaşıyor.

Cumhuriyet ile birlikte kentlerde başlayan yeni düzenlemelerin hayata geçirilmesi toplumun geneli tarafından nasıl karşılanıyor?

Çağdaş Cumhuriyet ile ülke sathında gerçekleştirilmeye başlanan yenilikçi dönüşümler kentlerin fiziksel dokularına ve yaşantılarına önemli değişimler getiriyor. Osmanlı'nın geçmişten beri süregelen geleneksel değerlerinin ve alışkanlıklarının terkedilmiş olması bazı kesimlerce tepkiyle karşılanırsa da, çağdaş bir yaşama yönelik düzenlemeler toplumun geniş kesimleri tarafından büyük heyecan ve takdir ile karşılanıyor. İzmir kentinin ve halkının yaşanan bu değişim deneyimini önceden izlemiş ve benimsemiş olması sebebiyle halk, düzenlemeleri ön planda destekliyor.

Kurtuluş Savaşı'ndan yorgun çıkan Anadolu halkı ve maddi olanakları sınırlı olan Cumhuriyet yönetimi, hedeflenen değişimleri gerçekleştirmekte başarılı olabiliyor mu?

Hedeflerinin büyüklüğü ve kapsamlı oluşu dikkate alınırca, evet başarılı oluyorlar. Şöyle ki, belirttiğiniz olumsuzlukların yanı sıra süregelen II. Dünya Savaşı'nın kısıtlayıcı etkilerine rağmen her alanda yatırımlar sürüyor.

Böylece, sizin doğrudan tanıklık ettiğiniz 1950'ler sonrası döneme ve İzmir'e geldik sanırım?

Evet, nihayet. 1950'lerden itibaren tüm kentlerde, yoğun nüfus artışı ile beraber konuta olan talep artışı oluyor. Dönüşümü tetikleyen göç ve artan talep konularını, o dönemki gelişmeler çerçevesinde şöyle özetleyebiliriz: 1950'lerin başından itibaren, Türkiye'de uygulanmaya başlanan liberal ekonomik model doğrultusunda yurt dışından sağlanan maddi yardımlar ile kentlerde

sanayi yatırımlarına başlanıyor, kırsal kesimlerde ise tarımda mekanizasyona geçiliyor.

Bu gelişmeler, iş bulma ve kentin nimetlerinden yararlanma kaygısı ile çevre ilçelerden merkeze taşınmayı, kırsal kesimlerden de kentlere yoğun bir göçü tetikliyor. Altyapıları ve barınma koşulları itibarıyla kentler, söz konusu yoğun talepleri karşılamakta yetersiz kalıyor. Kentin geri planlarındaki yamaçlarda yer alan boş araziler işgal ediliyor ve kısa bir zaman dilimi içerisinde gecekondular olarak tanımlanan yoğun ve sağlıksız yerleşme dokuları oluşmaya başlıyor.

Kentlerdeki bu değişimlere yönelik yasal düzenlemeler geliyor mu?

1965 yılında çıkarılan Kat Mülkiyeti

Karşıyaka sahili, 1980'ler

Yasası ile tüm kentler için geçerli olmak üzere, bahçeler içerisindeki tek ya da iki katlı konutların yerine bağımsız birimlerden oluşan çok katlı binaların, apartmanların yapılması kabul edildi. Bağımsız birimlerin alınıp satılmasına olanak tanındı. Üzerinde yer aldıkları yolların genişliğine bağlı olarak yapılan 3,5 ve 7 katlı binalar, yasanın çıktığı tarihi izleyen 10 yıl içerisinde Karşıyaka'nın tamamını kapladı.

Belirttiğiniz dönemdeki bu dönüşümü, yani apartmanlaşma olgusunu modern çağın yaşam şekli olarak algılayıp olağan bir düzenleme olarak kabul etmek gerekmez mi?

Doğru bir saptama. Apartman yapıları kentlerimizde çok daha öncelerde yer almaya başlamıştı ve belirtilen modern yaşamın bir parçası olarak kabul edilip özlem duyuluyordu. Bu ilk apartmanlar ailelere ait özel mülkler olup kira evi olarak da anılan, 2-3 katlı ya da en çok 4 katlı yapılarıydı. Yeni yasa ile yapılan apartmanlar ise müteahhitlerin kat karşılığı yaptıkları, bağımsız birimlerin satışının amaçlandığı, kâr etme amaçlı yapılarıydı. Sonuçta yaşanan, tüm kenti etkileyen bir dönüşümdü.

Peki bu dönüşümün olumlu ve olumsuz yanlarını nasıl değerlendirebiliriz?

Öncelikle, dönüşüme uğrayan bahçelerin içerisindeki eski evlerin bazıları Cumhuriyet dönemi öncesinden kalan, bazıları da daha sonraları kalfa ve ustalarca yapılmış binalardı. İnşaat kalitesi genelde çok

yüksek olmayan mütevazı yapılarıydı. Sonuç olarak da fiziksel, işlevsel ve ekonomik olarak ömürleri büyük ölçüde tamamlanmıştı. O nedenle bu konutların yıkılmasına yönelik eleştiriler büyük ölçüde, bahçeli evlerde yaşamın ve komşuluk ilişkilerinin yitirilmesinden, ailelerin duygusal anılarından kaynaklanmaktaydı.

Bu durumda, söz konusu bahçeli evlerin süreç içerisinde yıkılıp yeni apartman yaşamına geçilmesini olumluyor musunuz?

Elbette söylediklerimin arkasındayım ancak söyleyeceklerim devam ediyor. Diğer yandan, ömrünü tamamladığını belirttiğim dokunun yerini alan apartman yapılarında, ince duvar ve döşemelerle ayrılmış birimlerde birbirini tanımadan yaşamının kısıtlılıkları ve zorlukları ortaya çıkıyordu. Ortak alanlara ilişkin konularda uzlaşma ve çözüm arayışları da önemli sorunlar arasındaydı.

Eski doku içerisinden yükselen beton binaların, Karşıyaka örneğinde yaşandığı üzere, hava akımlarını engellemesi ve yeşil alanların yokluğu açık alanlardaki yaşamı da olumsuz kılıyordu. En önemlisi, mevcut alt yapıların geliştirilmemesi nedeniyle ciddi yetersizlikler ortaya çıkıyordu. Konutların kanalizasyon atıklarının doğrudan körfeze atılmasının sonucu olarak; ilerleyen yıllarda denize girmenin, balık avcılığının ve denize yönelik yaşamın engellenmesi kent halkı için çok önemli ve büyük bir kayıp olmuştu. Aradan uzun yıllar geçmiş olmasına ve tüm çabalara rağmen körfez yeni yeni toparlanmaktadır.

Sizin bugünkü bakış açınız ile geçmişteki bu uygulamaların nasıl yapılması uygun olurdu?

Böylesine kapsamlı bir konuda iddialı konuşmak doğru olmayacaktır. Ancak, nüfus artışının tetiklediği konut talebine çözüm olarak birim sayısı artırılmış apartmanların yapılmasının kaçınılmaz olduğuna inanıyorum. Eski doku içerisindeki büyüme; açık-yeşil alanlara yer verecek şekilde, daha düşük yoğunlukta, belki 3 kat ile sınırlandırılabilir. Aynı dönemde, gecekonduların oluşmaya başladığı, uygun zeminleri, havadar ve manzaralı konumları olan yamaçlarda daha yüksek gabariler verilerek konut açığı geleceğe dönük olarak çözümlenebilirdi. Bu yaklaşımın seneler sonra, günümüzde uygulamaya konulmuş olduğunu görüyoruz.

Peki, günümüzdeki uygulamalarda geçmişte yaşanan dönüşüm deneyimlerinden acaba ne ölçüde yararlanabiliyoruz?

Kentleşmeyle ilgili her uygulamadan ve deneyimden ders almak mümkündür. Elbette her dönemin koşullarını ve beklentilerini dikkate alıp doğru yorumlamak koşuluyla.

1999 yılındaki Marmara-Gölcük depremi sonrasında 5-6 katlı ve nispeten yeni yapılmış apartmanlar büyük hasar görmüştür. Depremin ardından yapılan çalışmalar sonucunda, yeni yapılacak çok katlı yapılarda uyulması gereken teknik koşullar geliştirilerek yenilenmiş ve her birinin uygulanması zorunlu kılınmıştır. Günümüzdeki dönüşüm uygulamalarının temelinde bu mevcut yönetmeliğin koşullarına uyma

çabası yatmaktadır.

Yetkililerin açıklamalarında, yenilenmesi gereken yapıların sayısı milyonlarla ifade edilmektedir. Mevcut yapılaşma yoğunluğu ile bu sayılara ulaşılacağına inanıyor musunuz?

Öncelikle, şunu vurgulamak isterim. Zorunlu kılınan yeni teknik şartname sonucunda, mevcut çok katlı yapılar eski yönetmeliklere göre yapılmış oldukları için koşulları sağlayamamakta ve dönüşüm kapsamına girmektedir. Devletin sağladığı vergi indirimleri ve kira yardımları gibi teşvikler nedeniyle gerçek anlamda sorunlu olmayan pek çok yapının “dönüşüm” adı altında “yenilenme”ye uğradığı görülmektedir. Bu durum, inşaat sektörünü ve onu besleyen tüm iş alanlarını canlı tutma politikası olarak ele alınabilir. Diğer yandan, ada bazında altyapılarıyla birlikte ele alınması gereken, gerçekten sorunlu alanlara ve yapılara yönelik dönüşüm uygulamaları çok sınırlı kalmaktadır.

Kıssadan hisse; uzun süreyi kapsayan bu öykülerin ardından, dönüşüm olgusuyla ilgili nasıl bir sonuç çıkartabiliriz?

Kıssadan hisse; “doğdular, çektiler, öldüler”! (gülüyoruz)

Dönüşümün canlı ve cansız tüm ortamlar için uzun doğal süreçler sonucunda oluştuğunu kabul ederek, içerisinde yaşadığımız kentlerin değişen koşullar ve gereksinimler doğrultusunda değişime, dönüşüme uğramalarını beklemek kaçınılmazdır. Günümüz dünyasında bilginin

ve yeni teknolojilerinin hızla yayılması, küresel ilişkilerin yoğunlaşarak insan davranışlarının evrensel nitelik kazanması, kentlerin ve toplumların çok daha hızlı bir şekilde sürece entegre olması her alanda olduğu gibi kentlerimiz için de geçerlidir ve geçerli olmaya devam edecektir. Önemli olan, her türlü dönüşümün bilimsel ve rasyonel bir yaklaşımla; doğal çevrenin, toplumların ve bireylerinin geleceğe yönelik nitelikli ve sağlıklı gelişimini sağlayabilmesidir.

Bu güzel söyleşi için teşekkür eder, derginizin olumlu çabalarının devamı için başarılar dilerim.

Katkılarınız ve güzel dilekeleriniz için dergimiz adına biz de çok teşekkür ederiz.

Not: Orcan Gündüz’ün söyleşimizdeki konuya dair kapsamlı görüşlerini *Mimari Gözle Karşıyaka İzlenimleri* (2017, Yakın Kitabevi) kitabında bulabilirsiniz.

Benim İstanbul'um: Kentsel dönüşüm ve kent imgesinin dönüşümü

Beril Açıkgöz, *berilacikgoz@gmail.com*

Kentsel dönüşüm farklı yönleriyle ele alınan ve bu ele alınış biçimlerine göre de farklı şekillerde adlandırılan bir kavram: Kentsel yeniden yapılanma, mutenalaştırma, soylulaştırma, gentrifikasyon, seçkinleştirme vb. Konu ile ilgili çok fazla çalışma, yüksek lisans ve doktora tezi, proje çalışmaları ve bunlardan üretilmiş makaleler mevcut. Bu çalışmalar konuyu farklı doğrultularda ele alıyor: Planlama ölçeğindeki teknik çalışmalar, yeme alışkanlıklarından günlük yapma-etme biçimlerindeki değişimlere kadar uzanan kültürel çalışmalar; ekonomik ve sınıf temelli çalışmalar vb. Bu yazıda kentsel dönüşüm olgusunu İstanbul üzerinden, duygular ve gündelik hayat pratikleri üzerindeki etkileri açısından ele alacağım.

Geçenlerde bir belgesel izliyordum. Venedik'te geçen bu belgeselde Venedik'i gezmenin en iyi yolunun gondola binmek olduğu söyleniyordu. Çünkü gondola binmek yürümeye odaklanmamayı, önüne bakmak zorunda olmamayı sağlıyordu ve Venedik'i gezmenin, yani tarihî binaları görebilmenin yolunun hep yukarıya bakmak olduğundan bahsediliyordu. Binaları görmek, tarihi görmek, onu yaşamak; kültürü hissetmek, kültürün köklülüğünde bir koruma alanı bulan gündelik hayatı anlamak, gündelik hayatı anlamak için geçmişini anlamak, gelecekte de şehrin buna benzer olacağına dair güven duymak anlamlarına geliyordu. Geleceğin kestirilebilirliği, kaygılardan uzak olarak, anın tadını çıkarmaya olanak veriyordu ve bu, ölümsüzlüğü bulan Gılgamesh'in hislerine yakın olabilecek bir duygu olsa gerekti.

Belgeseli izlerken fark ettim ki, 20 küsur yıldır yaşadığım ve her yerini bildiğim Ankara'da uzunca zamandır, yolda yürürken binalara bakmayı geçtim, dolmuşta veya otobüste dahi etrafıma bakmıyorum. Şehrin herhangi bir

köşesinin artık olmadığını görmek; bir anıyı silmek, hayatımın elimde olmayan bir şekilde ve benim rızam olmadan eksiltildiği hissini uyandırıyor. Zaten epeydir, yer üstünde olan biteni görmemek için, otobüse veya dolmuşa binmek yerine hiç sevmediğim halde metro kullanmayı tercih ediyorum, tercih etmeye zorlanıyorum.

Birkaç ay önce yaşamaya başladığım İstanbul'da da artık etrafıma bakmaya başladığımı fark ettim. Ev ile iş arasındaki yol, İstanbul'un kentsel dokusunda en çok tarihî binanın yer aldığı bölgelerden birini içine alan 20 dakikalık bir yürüyüş güzergâhı. Fakat ben, son yıllarda beni en çok heyecandıran, üzerine en fazla okuduğum ve kafa yorduğum konu kent ve mekân olmasına rağmen, neden etrafıma bakmadığımı sorgularken buldum kendimi. Bu durumun Ankara'da yaşamının sonucu olarak edindiğim bir alışkanlık olabileceğini düşündüm.

Beyoğlu'nda, çalıştığım ve her gün

içine girdiğim tarihî binaya bile bir kere olsun kafamı kaldırıp bakmadığımı fark ettim. Her gün geçtiğim büyüleyici kapısından ve yerden göz hizama kadar olan kısmından anladığım kadarıyla oldukça tarihî bir binaydı. Ertesi gün kendime kızarak, iş yerine geldiğimde, binayı daha iyi görebilmek için yolun karşısına geçip başımı kaldırdım. Sonuç kocaman bir hayal kırıklığı oldu: Çalıştığım binanın ve yanındaki birkaç binanın etrafı bezlerle kapatılmıştı ve hiçbir şey görünmüyordu.

Binanın örtüler altında kalması Fransız sanatçılar Christo ve Jeanne Claude'un yaptığı enstalasyon çalışmalarını hatırlattı.¹ Özellikle aklıma gelen 1985 yılında tamamladıkları, Paris'teki Pont Neuf Köprüsü üzerini tonozlar, kaldırımlar ve sokak lambaları da dahil; 13 kilometre ip, 12 ton çelik zincir kullanarak tamamen kumaş ile kapladıkları çalışma oldu. Sanatçılar çevre ve kenti, kentin

¹ Christo ve Jeanne Claude'un çalışmaları için kişisel internet sitelerine bakılabilir: <http://christojeanneclaude.net/>

içerisindeki anıtları, yolları, müze ve binaları kaplayarak üretim, çevresel etki, kentteki kültür ile sosyal konular üzerine dikkat çekmeyi amaçladıkları ve mekânı bir süre farklı bir görselliğin altına saklayarak yeni mekânsallıklar yarattıkları projeler gerçekleştirmişlerdi. Bu görüntüler geçiciydi ve bir süre sonra altından çıkacak olan, her zaman üzerinden geçilen veya uzaktan bakıldığında aynı romantik duyguları yaratan köprü olacaktı.

Bense ikinci saniyede, o an gördüğüm kaplanmış binaların kentsel yeniden yapılanma veya kentsel dönüşümle bağlantılı olarak restore edildiklerini kavrayarak kendi gerçekliğime dönüverdim. Bu kaplamanın altından çıkacak olan şeyin ne olacağına dair maalesef bir öngörüm olmamakla birlikte, içimi bir hüznün kapladı.

Ben de etrafımı daha fazla incelemeye ve kentin bende hissettirdikleri üzerinden kendi kent imgemi yaratmaya karar verdim. Madem bu şeh-

rin içinde mekâna dair pratik olarak neredeyse boş bir belleğe sahibim, o zaman Kevin Lynch'in *Kent İmgesi* kitabından yola çıkarak, yaklaşık iki aydır yaşadığım İstanbul'un tamamen bana ait olan imgesini ortaya koymaya çalışacağım. Lynch "Her kişinin algısı biriciktir ve bu algının grup imgeleriyle bağlantısı olmayabilir ancak bu imge halk imgesine yaklaşır" diyor. Elbette İstanbul'daki kentsel dönüşüm süreçleriyle ilgili pek çok çalışma okudum ve elbette şehre dair, trafiğine dair az da olsa bir fikrim var ama kim olduğuma bağlı olarak şehir ile kurduğum ilişki henüz çok kişisel olduğu için halk imgesine henüz yaklaşmayan kent imgemi sizlerle paylaşmak istiyorum. Bunun için Lynch'in, insanın yatay düzlemde mekânı betimlerken kent elemanlarını dikkate aldığı beş temel görsel algılama ögesinden; yani yollar, sınırlar/kenarlar, bölgeler, düğüm/odak noktaları ve işaret öğelerinden yola çıkıyorum.

Yollar: Ankara'da her zaman merkeze uzak bir yerleşim yerinde yaşadım. Yaşadığım mahalle orta/üst sınıfın yaşadığı bir mahalleydi ve üniversitelere yakınlığı nedeniyle öğretim elemanı nüfusunun yoğun olduğu bir bölgeydi. Bu özellikleri,

her mahallede olduğu gibi burada da farklı gündelik hayat alışkanlıklarını yaratmaktaydı. Örneğin bu semtin sakinleri dolmuş ve otobüs sırasında oldukça muntazam bir şekilde bekler ve dolmuşta herkes kendi parasını kendisi verirdi. Merkezden uzak olmak kentin kalabalığından uzak, "yalıtılmış" bir gündelik hayat imkânı verse de, ulaşım sorunu sosyal hayatımda pek çok kısıtlama yaşamama sebep oldu. Bu nedenle İstanbul'da yaşadığım yerin özellikle çalıştığım yere yakın olması konusunda seçici davrandım. Toplu taşımayı mümkün olduğunca kullanmıyorum. Kullandığım güzergâh Arnavut kaldırım yolların olduğu ve doku olarak birbirinden oldukça farklı binaların bitişik nizam sıralandıkları ara yollardan oluşan bir hat. Bu sayede benim İstanbul'um geniş çevre yollarının olmadığı, İstanbul'un o dillere destan trafik çilesini çekmediğim bir kent.

Kenarlar: Benim kenarım Cihangir ile Karaköy sınırında kalan yaşadığım apartman. Apartman bir yokuşun tam ortasında. Yokuşun aşağısında Karaköy, yukarısında ise Cihangir var. Yokuşun aşağısı; gece yarısına kadar devam eden sokak düğünleri ile eğlenen, gecenin ikisinde bile bağıra çağıra muhabbet edilen,

insanların kapı eşiklerinde oturup sohbet ettikleri, yani geleneksel mahalle kültürünün devam ettiği bir yer. Yokuşun yukarısı yani Cihangir tarafı ise 1960'larda tiyatrocuların, son dönemde ise dizilerde oynayan yeni genç oyuncuların yaşamak için tercih ettikleri bir mahalle. Cihangir'e dair soylulaştırma süreçlerinin ele alındığı çalışmalar bulunmakta. Oturduğum apartmanda sekiz yıldır yaşayan komşum, mahallenin son iki yıl içindeki değişimini anlatırken; semt sakinlerinin de oldukça değiştiğinden, sirkülasyonun çok fazla olduğundan ve özellikle bu iki yıl içinde açılan kafelerden sıkça şikâyet ediyor. Gerçekten de Cihangir, akşamları oturacak yer bulunmayan barları, çekirdeğinin yetiştigi yerden tutun da demleme tekniklerine kadar kahvenin bardağınıza gelene dek geçirdiği bütün süreçlere dair fikrinizin olduğu yeni nesil kafeleriyle, hemen bir sokak aşağıda kentsel dönüşüme direnen mahalle kültürü ile oldukça farklı yaşamların döndüğü aşikâr bir mahalle. Kentsel dönüşümün kültür şokunu her gün yaşamakta olduğum bu evi, Lynch'in kenar/sınır olarak aldığı gelişme bölgesi olarak düşünüyorum. Şayet kentsel dönüşümün kültürel haritası çizilecek olursa, sınır çizgisinin tam olarak yaşadığım

apartmanın üzerinden geçirileceğinden eminim.

Bölgeler: Bölgeler beş duyumuzla algılayabildiğimiz ve bu şekilde gruplandırdığımız alanlar. Lynch gözlemcinin, psikolojik olarak bu alanların içine girdiğini hissettiğini söylüyor. Benim İstanbul’um da Karaköy İskelesi’nden, yani kafe ve barların çokça yer aldığı ve son dönem soylulaştırma süreçlerinin yaşandığı bölgeden çıkıp; mahalleli erkeklerin öbekleştiği alanlar sebebiyle daha hızlı yürüdüğüm yollara girdiğim iki farklı bölgeden oluşuyor. İstiklal gürültülü turist kalabalığı sebebiyle mümkün oldukça geçilmemesi gereken bir bölgeyken, ara sokaklar ise idrar kokanlar ve kokmayanlar olarak ikiye ayrılan bölgeler. Nadiren film izlemeye gittiğim İstinye Park ise oldukça yüksek fiyatlara satılan çantaların sanki bedava dağıtılmışçasına herkeste olduğu bir alışveriş merkezi olduğu için kendimi hiçbir zaman ait hissetmediğim bir bölge.

Düğüm/Odak Noktaları: Lynch bu noktaların, gözlemcinin kente girebilmesini sağlayan stratejik noktalar olduğunu söylüyor. İstanbul’a geldiğimi havaalanının mimarisinden değil, insan kalabalığından anlayabiliyorum. Evime gitmek için seçtiğim

yollardan biri Sıraselviler Caddesi. Taksim Meydanı’ndan Sıraselviler’e giriş turistlerin ördüğü etten duvarı aşmak ve kokusu ile beni baştan başa yıkayan Turkish Kebab’ı, yani dönercileri geçmek demek.

İşaret Ögeleri: İşaret ögeleri kolay tanımlanabilen noktasal referanslar anlamına geliyor. Her gün İstiklal Caddesi’nde önünden geçtiğim St. Antuan Kilisesi’nin bahçesindeki Wim Delvoye’nin Özil Koleksiyonu’nda bulunan “Jesus Twisted” heykeli; önünden geçerken görmesem de, her zaman orada olduğunu hatırladığım, beni fiziksel olarak farklı bir boyuta taşıyan bir eser. Yol boyunca gördüğüm duvar resimleri ve üzerlerindeki süslemelerden tanıdığım eski binalar iş yerine kaç dakikalık yolum kaldığını bana anlatan işaret ögeleri.

Bir gün kentsel dönüşüm adıyla bu binaların restore edilmesi veya yıkılması ihtimalinden dolayı son derece büyük bir korku yaşıyorum. Çünkü bu benim kent imgemi, belleğimi ve zaman algımı tamamen ortadan kaldıracak bir durum. Yurt dışında gezerken de kentlere dair en çok hoşuma giden nokta, tarihsel dokunun korunduğu sokaklarda zamanında dolaşmış olan eski zaman insanların, yazarların şimdi de

aynı sokaklardan geçen hayaletlerini görebilme ayrıcalığı.

Sosyo-mekânsal farklılıklar: Güney Kore örneği

Özge Taylan, taylan.ozge@gmail.com

Fotoğraf: Özge Taylan, 2017, Seul

Şehirler birbirinden farklı dokuları ve insanları barındırmaktadır. Şehirlerde olan biten, sosyolojik olduğu için bizleri doğrudan etkilemekte. Bu yazı, hem sosyo-mekânsal farklılıkların kaynaklarını anlama hem de Türkiye’de nispeten az tanınan Asya ülkelerine dair çalışmalara ve bilgi dağarcığına katkı sunma amacını taşımaktadır.

Aristo’nun “zoon politikon” yani “insan sosyal bir hayvandır” sözü sosyal yaşamın insanlar için ne kadar önemli olduğunu vurguluyor. Birlikte yaşamın gerçekleştiği, sosyalleşilen mekânlar olan şehirler, insan yaşamının önemli bir parçası durumundadır.

“Asya’nın ruhu” mottosuna sahip Güney Kore’nin başkenti Seul, CNN gibi birçok medya kuruluşundan dünyanın en iyi şehirlerinden biri olarak yakın zamanda atıf aldı.¹ Seul metropolünün internet sitesindeki, Seul’un dünya şehirleri arasındaki yerine dair veriler incelendiğinde, birçok kategoride ilk 10’da yer aldığı görülmektedir.² Dünyadaki şehirle-

1 <https://edition.cnn.com/travel/article/50-reasons-why-seoul-worlds-greatest-city/index.html>

2 <http://english.seoul.go.kr/get-to-know-us/the-ranking-of-seoul/seouls-competitiveness/>

rin tasnifinin yapıldığı bir araştırmaya göre Seul; Sao Paulo, Mumbai ve İstanbul gibi şehirlerin yer aldığı “alpha” kategorisindedir.³ Ancak, bu şekilde atıf alan, “gelişmiş ülke” kategorisindeki bir ülkenin başkentinde var olan sosyo-mekânsal farklılıklar oldukça keskin.

Şehirler yüksek ve düşük gelir düzeyindeki kesimlere ev sahipliği yapmaktadır ve dünyanın dört bir yanında iletişim ve ulaşım ağlarının yoğunlaşması ile şehirler de değişim ve gelişim içerisine girmiştir. Hatta iddia edilebilir ki, küreselleşme süreci ve bu süreç boyunca meydana gelen mekânsal, sosyal ve kültürel değişimler, şehirlerde çok daha yoğun yaşanmaktadır. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin büyük şehirlerinde ciddi seviyede sosyo-mekânsal ayrışma gözlemlenmektedir.

Şimdiye kadar bahsettiğimiz, sosyo-mekânsal farklılaşma/ayrışma nedir? Sosyo-mekânsal ayrışma kısaca, sosyolojik anlamda nüfusun kompozisyonundaki değişimlerdir. Bu değişim ekonomik gelir, kültür, sınıf, etnik ve ırk bağlamında olabilir. Sosyo-mekânsal ayrışma, her bir

3 <https://www.spottedbylocals.com/blog/alpha-beta-and-gamma-cities/>

bağlam için sosyal adalet, eşitsizlik, sürdürülebilir mekânsallık ve toplumdaki etkileşim açısından incelenmesi gereken bir olgudur. Günümüz dünyasında, bilindiği üzere, artan eşitsizlik başta olmak üzere birçok faktör sosyo-mekânsal farklılaşmayı derinleştirmektedir. Sosyo-mekânsal eşitsizlikler arttıkça da uyumun sağlanması güçleşmektedir. Gelişmiş ülkelerde, özellikle Amerika Birleşik Devletleri örneğinde açıkça görülebileceği üzere, gelire bağlı eşitsizliğin giderek artması durumu söz konusudur.⁴ Gelişmiş ülkelerin çok hızlı büyüme rakamları kaydetmesi istenen bir durum değildir, çünkü zengin ve fakir arasındaki uçurum daha da derinleşecektir. Kurumsal kalitede meydana gelecek gelişmelerin, gelişmiş ülkelerdeki eşitsizlik üzerinde daha etkili olduğu saptanmıştır.⁵ Bu nedensellik ise bizi, Güney Kore'nin de dahil olduğu gelişmiş ülkelerdeki kurumlarda kaliteyi artırmak adına adımlar atılması gerektiği gerçeğine yöneltmektedir.

Seul, Güney Kore'nin en büyük şeh-

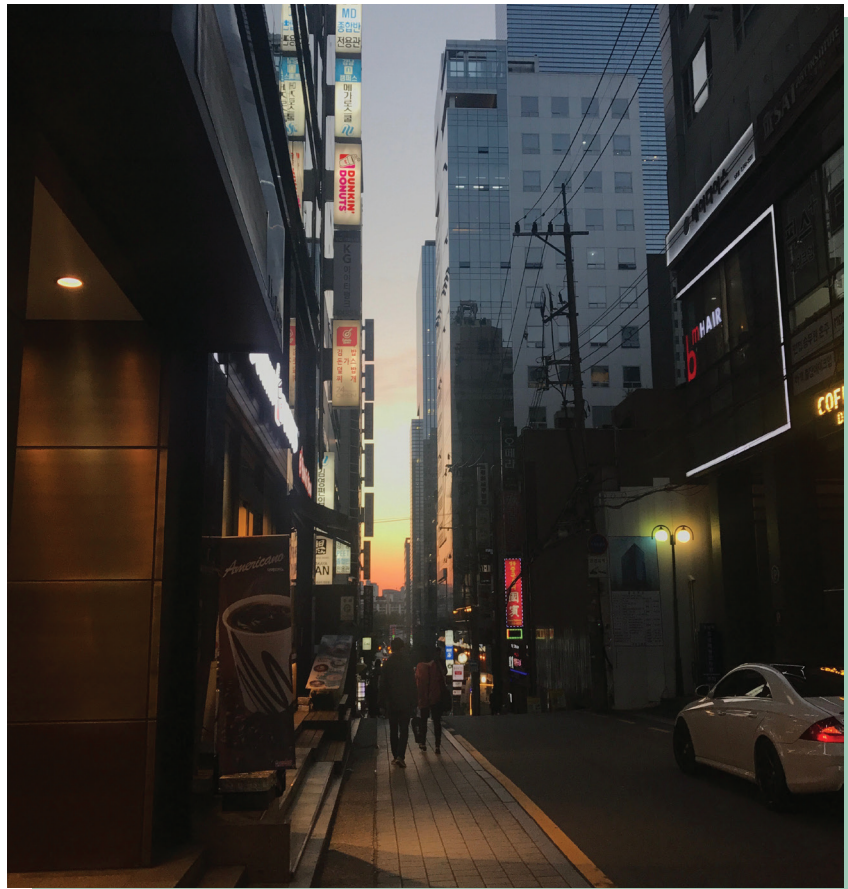
⁴ Piketty, Thomas. (2013). 21. Yüzyılda Kapital (Çev. H. Koçak). Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.

⁵ Gradstein, Mark (2007), "Inequality, Democracy, and the Protection of Property Rights", The Economic Journal, 117(516), pp.252-269

ridir. 2017'nin ilk yarısında toplanan verilere göre Seul'de 10.178.395 kişi yaşamaktadır.⁶ Güney Kore'nin yaklaşık 51 milyon nüfusa sahip olduğu düşünülürse, oldukça büyük

⁶ <http://english.seoul.go.kr/get-to-know-us/seoul-views/meaning-of-seoul/4-population/>

bir rakam. Kimi şehirler dışarıya ya da diğer şehirlere kıyasla oldukça homojen bir yapıya sahip iken, kimileri ise daha heterojen, yani çeşitlilik barındırıyor. Seul'da ise, Güney Kore'nin diğer şehirlerine nazaran yabancı nüfus daha fazla, ancak Seul

Fotoğraf: Özge Taylan, 2017, Gangnam

hâlen homojen bir yapıda diyebiliriz. Sosyo-mekânsal ayrışmayı iki örnek üzerinden net bir şekilde gözlemleyebiliyoruz:

İlki, Psy'nin tüm dünyada büyük yankı uyandıran Gangnam Style şarkısının adını aldığı Gangnam bölgesi. Gangnam, Han Nehri'nin güneyinde yer alan, ekonomik refahın en yüksek olduğu semttir. Üst gelir grubunun Gangnam bölgesinde yoğunlaşması, ultra lüks hayat tarzının Han Nehri'nin güneyinde konuşlanması, elbette ki Kore'de 1960'larda başlayan ve merkezine Seul'ü alan endüstrileşme hareketiyle doğrudan ilgilidir.

İkinci örnek ise, Gangnam'daki yaşamın, sosyo-ekonomik yapının ve mekânsal düzenlemenin tam tersi olarak nitelendirebileceğimiz Moon Village; yani Ay Kasabası⁷ olarak da çevirisi yapılabilecek, özellikle Kore Savaşı'nın bitimiyle maddi durumu yetersiz halkın ve göçmenlerin yerleştiği bölgeler. Yüksek irtifası sayesinde bu bölgelerden hem şehir hem de ay manzarası görüldüğü için bu isim verilmiş. Moon Village'lar kentsel yoksulluğu, dünyanın en iyi şehirlerinden birinde zorlu hayat koşullarına sahip insanları ve sosyo-mekânsal ayrışmayı gösteriyor. Moon Village'lar yavaş yavaş kaybolsalar da, yoksulluk ve zengin-fakir arasındaki uçurum için

⁷ https://www.koreatimes.co.kr/www/culture/2018/05/703_230477.html

aynı şeyi söyleyemeyiz. Bu uçurum sadece sosyal, ekonomik, politik, kültürel değil, mekânsal hiyerarşiler de oluşturuyor. Zaten bu resme K-drama kültüründe de sıklıkla denk geliyorsunuz; birçok dizide zengin-fakir arasındaki uçurum, ilişkiler ve yerleşim yerleri konu ediliyor. Dışarıdan kulağa "romantik" gelse de, zengin-fakir arasındaki büyüyen uçurum ve kutuplaşma sebebiyle sadece "biz" ve "öteki" arasında değil, aynı zamanda "biz" içinde de sınırlar oluştuğunu gözlemliyoruz. Örneğin Ihwa Mural, turistik bir mekân olmasına rağmen, bir zamanlar Moon Village olarak nitelendiriliyordu. Her ne kadar 2000'lerden bu yana dönüşüme girip yüksek katlı binalar ve lüks rezidanslar ile dönüştürülse de, hâlen bir villanın birkaç adım ötesinde gelir seviyesi oldukça düşük yerleşimlerle karşılaşıyorsunuz.

Sosyo-mekânsal farklılıkların derinleşmesinde bir etken de göçler. Göçler, insanların farklı alanlarda entegrasyonu için eğitim, konaklama, dil, sosyal ve ekonomik uyum gibi birçok cephede mücadele alanları yaratıyor. Göç ile artan çeşitlilik sosyo-mekânsal farklılaşma ile örtüşüyor. Farklılaşmanın derinleşmesi ve gittikçe artan eşitsizlik, bireylerin yaşam olanaklarına ve sosyal anlamda hareketliliklerine sınırlar koyuyor. Tabii ki bunlar bazı kesimlerde ırkçı söylemlere sebep olabiliyorken, bazı yerlerde entegras-

yonu içeren politikaları teşvik ediyor. Örneğin, Güney Kore'nin tatil ve turistik mekânlarından Jeju'ya 1000'e yakın Yemenlinin gelmesiyle oldukça tartışmalı bir ortam doğdu. Vizesiz ve direkt uçuşlara ev sahipliği yapan Jeju Adası'na iç savaş sebebiyle gelen Yemenli mülteci sayısı arttıkça, topluma entegrasyonları ve şehirlerin yapısının değişimi üzerine tartışmalar da kızışıyor.⁸ Hem toplum içinde var olan eşitsizlik hem de adanın konumundan dolayı dışarıya olan kapalılığı, sosyo-ekonomik farklılaşmayı daha da derinleştiriyor.

1997'de yaşanan Asya Krizi, Kore için kritik bir rol oynadı. Bu kriz, işsizlik oranlarında artışı, orta sınıfın çöküşünü, gelir eşitsizliğini ve toplumun önemli birimlerinden olan ailelerde çözülme, kutuplaşmayı ciddi bir şekilde beraberinde getirdi. Gelir düzeyi düşük olan gruplar için sosyal güvenliklerini düzenleyecek uygun bir kurtarma paketinin Güney Kore hükümeti tarafından düzenlenmesini zorunlu kıldı. Sonuç olarak; şehirler, kentsel bölgeler ile vatan-daşları, finansal ve sosyo-ekonomik krizler ve sonuçlarıyla da mücadele içerisine girdi.

Sosyo-ekonomik farklılaşma mimariye, planlamaya ve kentleşmeye doğrudan etki ediyor. Nüfustaki düşüş, sosyal kutuplaşma, göçmen işçi-

⁸ <https://www.theguardian.com/world/2018/jul/12/refugees-from-yemen-divides-south-korean-resort-island-of-jeju>

Seattle Türk Film Festivali üzerine

Elif Mercan, mercan.e33@gmail.com

Seattle Türk Film Festivali, bir süredir sosyal medyada karşımıza çıkan, organizasyonu ve yarışmanın kazananlarıyla dikkatimizi çeken bir festival. Festival direktörü Özgür Arman ile başlangıcından bugüne festivalin tüm yönlerini, festival filmlerinin ve sinemanın günümüzdeki durumunu konuştuk.

Seattle Türk Film Festivali nasıl ortaya çıktı? Zaman içinde nasıl şekillendi?

Film festivalinden bahsetmeden önce Seattle'daki Türkiyelilerin örgütlenmesi konusunda kısa bir bilgi vermek istiyorum. Seattle'da bugün, Türkiye'den gelip yerleşen 5000'den fazla insan var ancak bu rakam 2000'lerin başında muhtemelen çok daha azdı. Bu şartlar altında, Türk toplumunun kültürel olarak örgütlenmesi, geçmişi 40 yıl öncesine dayanan TACAWA (Turkish American Cultural Association-Türk Amerikan Kültür Derneği) bünyesinde ağırlık kazanmış. Bugüne kadar TACAWA şemsiyesi altında birçok etkinlik yer almış. Bunların başında ICFF (International Children's Friendship Festival) ve TurkFest geliyor. Her yıl birçok ülkeden ve kültürden çocuğa ev sahipliği yapan ICFF 2010'dan beri, Türkiye'nin dört bir tarafının müzik, yemek ve folklorik kültürünü tanıtan TurkFest 2006'dan beri gönüllülerden oluşan ekipler tarafından düzenleniyor.

Film festivali fikri de aslında Feral Gökçen'den çıkıyor. Ufuk Gökçen ile 2000'lerin başında yapılmaya başlanan "Sinema Günleri," 2012'de Emek Eraslan gibi değerli birçok ismin katılımıyla festivale dönüşüyor. Festivalin amacı yeni dönem Türk filmlerini Seattle izleyicisine sunmak, filmlerin yönetmen ve oyuncularını festival süresince Seattle'da misafir ederek

hem izleyiciyle bir araya getiren hem de bölgemizi sinema dünyası ile buluşturan bir platform yaratmak. Bugüne kadar birçok değerli sinema sanatçısını ve yönetmenini misafir eden festivalin bünyesine 2014'te kısa film yarışması eklendi.

Ekibin bir araya gelişi nasıl oldu? Öncesinde farklı bir ekipken sonra STFF'ye mi geçiş yapıldı? Ekip üyeleri normal hayatlarında ne ile uğraşıyorlar?

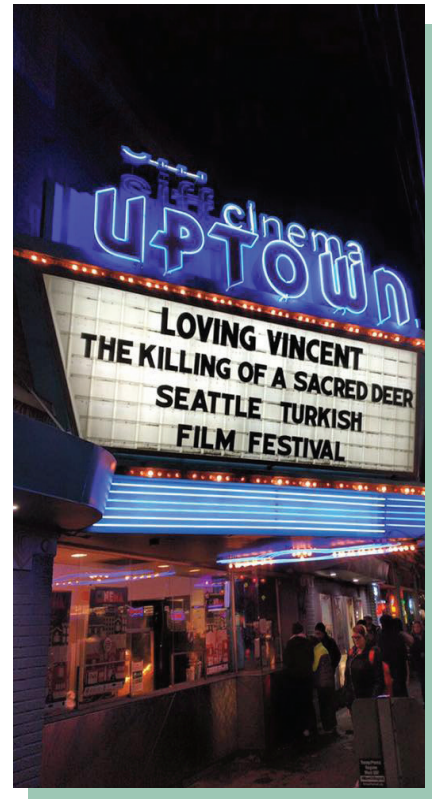
STFF'ye geçiş kendi iç gereksinimlerinden doğdu. Sürekli ve sürdürülebilir olmak için bir kimlik edinmek gerekir. İtina ile belirlenmiş misyon ve vizyon doğrultusunda internet sitesi, logosu, sosyal medya hesapları, yaptığı aktiviteler ile kendini dışarıya vuran kimlik, bu oluşumu yaşayan bir organizasyona dönüştürüyor.

Ekip yazılım mühendisi, video/grafik/müzik sanatçısı, mimar, finansçı, televizyon yapımcısı, akademisyen gibi çok geniş yelpazede farklı disiplinlerden gelen arkadaşlardan oluşuyor. Bizi birleştiren en önemli şey aslında festivalin kendisi. Birçok arkadaşımızla festival ekibine katıldıktan sonra tanıştık. Yani bizim birlikteliğimiz festivali doğurmadı ama festival bizi bir araya getirdi diyebilirim.

Festivalin bağlantıda olduğu başka festivaller ve kuruluşlar var

mı?

Bilgi alışverişinde bulunduğumuz, birlikte etkinlikler düzenlediğimiz organizasyonlar var. Bunların arasında SIFF (Seattle International Film Festival), NWFF (North West Film Forum), VTFF (Vancouver Turkish Film Festival), UW (University of Washington), BTF (Bridge to Turkey Fund) gibi kurum ve organizasyonları sayabiliriz. Bu kuruluşların yanında Türkiye'den filmlere ulaşmamıza yardımcı olan, yeni filmler

konusunda bizleri aydınlatan, fikir alışverişinde bulunduğumuz Şebnem Kitiş, Ozan Açıktan, Kaan Müjdecı, Serkan Keskin, Harika Uygur gibi isimleri de ekleyebiliriz.

Etkinlik alanımız Seattle ile sınırlı ancak hem Türkiye'de hem de yurt dışında konuyla ilgili festival ve organizasyonlarla, hatta bireylerle diyaloga ve olası iş birliklerine açık olduğumuzu belirtmek isterim. Mesela neden Türkiye'de bizi temsil edecek bir ekibimiz olmasın?

Organizasyon denildiğinde, özellikle de böyle büyük organizasyonlarda ekip ruhu önem kazanıyor. Siz, farklı disiplinlerden gelen fertlerden oluşan bir ekip olarak bunun üstesinden nasıl geliyorsunuz?

Öncelikle bu işin hiç de kolay olmadığını belirtirim. Gerçekten de ekipteki herkesin ortak hedeflerde buluşup hareket etmesi gerekiyor. Özellikle bizim gibi gönüllülük esaslı organizasyonlarda bu iş biraz daha zorlaşıyor. Öte yandan, zaman içinde ekipteki insanlar ilgi alanları, yetenekleri ya da eğilimleri ile keyif aldıkları alanlara yönelip odaklandıkları için, bu konudaki birçok olası problem kendiliğinden çözülmüş oluyor.

Organizasyon olarak her konu için farklı komitelerimiz var: Bütçe, Sponsorluk, Pazarlama ve Halkla İlişkiler, Film Program, Kısa Film Yarışma Komitesi gibi. Tabii bir de her komiteden temsilcinin bir araya geldiği Festival Kurulu var. Bütün kararlar bu komitede alınıyor ve komiteler kendi üzerine düşenleri yerine getiriyor. Bu yapı hiyerarşi oluşturmak ya da komiteleri birbi-

rinden izole etmek amacıyla değil, süreçlerimizi her komitenin temsilcisi ile daha rahat takip edebilmek için var. Dolayısıyla herkes, ihtiyaç duyduğunda ya da katkı koyabileceği bir konu olduğunda gereğini yapıyor. Öte yandan, bu komitelerin görev ve sorumluluklarını doğru belirlemek ve bu çerçevede işleri yürütmek sürdürülebilirlik açısından da önemli. Çünkü zaman içinde ekip değiştikçe bu organizasyon kültürünün kurumsallaşarak devam etmesi gerekli.

Festival ekibinin tamamının gönüllü olarak bir araya geldiğinden bahsettiniz. Bu zaman zarfında ekipteki sirkülasyon nasıl bir seyir izliyor ve bu sirkülasyonun festivale etkisi nasıl oluyor?

den bahsettiniz. Bu zaman zarfında ekipteki sirkülasyon nasıl bir seyir izliyor ve bu sirkülasyonun festivale etkisi nasıl oluyor?

Sinema Günleri 2012'de festivale döndükten sonra ekibe yeni katılanlar olduğu gibi ayrılanlar da oldu. Kimisinin hayatındaki öncelikleri değişti, kimisi başka şehre taşındı. Her sene değişen bu yapı aslında festivale ayrı bir dinamizm de kazandırdı. Bir önceki sene yaratılan birikimler üzerine yeni birikimler kondu. Bu birikimlerin en önemli sonucu tüm festival sürecinin oturtulması oldu. Bu da bize, her yeni dönemde ne yenilikler

getirebiliriz, hangi konuda iyileştirme yapabiliriz, nasıl fark yaratabiliriz diye düşünerek yenilikçi ve geliştirici konulara daha fazla eğilebilme şansı veriyor.

Bu tip organizasyonların yaşayabilmesi için en önemli ilkeler prensipler, süreklilik ve sürdürülebilirlik. Prensipler önemli çünkü misyon ve vizyonla ifade ettiğiniz şey sizin kimliğinizin temel taşı. Süreklilik hem izleyici hem de festivalin diğer kurum ve organizasyonlarla arasındaki ilişki için belirleyici. Sürdürülebilirlik ise uzun vadeli sponsorluklara ve ekipteki bireylerden bağımsız ortaya çıkan organizasyonun kendine has kültürüne göbekten bağlı.

Sürdürülebilirlik konusunun finansmanla ilintili olduğu aşikâr. Siz bu konuyu nasıl çözdünüz ya da çözebildiniz mi?

Bu, sanırım dünyanın her yerinde bu tip organizasyonların ortak problemi. An itibarıyla bize doğrudan finansman sağlayan bir sponsorumuz yok. Ancak ekipteki arkadaşlarımızın çalıştığı şirketlerin sağladığı birtakım avantajlar var. Mesela Boeing ve Microsoft yaptığımız gönüllü çalışmalarını bildirdiğinizde, hizmet verdiğiniz ve kâr amacı gütmeyen kuruma, gönüllülük yaptığımız saat başına bir miktar para yardımı yapıyor. Bu en büyük gelir kaynağımız. Onun dışında, Seattle'da hizmet veren, daha çok Türklerin işlettiği ya da çalıştığı kurumlardan küçük de olsa destekler alıyoruz. Önümüzdeki dönem eğileceğimiz ana konulardan biri de uzun vadeli sponsorlar bulabilmek. Bir başka yumurta tavuk hikâyesi. Uzun vadeli sponsorluklar bulabilmeniz için ortaya kalıcı birtakım değerler koymanız gerekiyor. Bu değerleri

yaratabilmek için de bu sponsorluklara ihtiyacınız var. O nedenle küçük adımlarla ilerlenen bir konu, biz de yavaş ama emin adımlarla ilerliyoruz.

STFF'de hangi filmler yarışıyor? Festival ne kadar sürüyor, gösterimler farklı mekânlarda mı yapılıyor?

STFF'de sadece kısa filmler yarışıyor. Uzun metraj filmleri mümkün olduğunca en güncel filmlerden Film ve Program Komitesi seçiyor. Festivali genellikle Perşembe'den Pazar'a kadar olmak üzere dört güne sığdırmaya çalışıyoruz. Bu sene ise iki hafta sonuna yaymayı planlıyoruz. Mekân olarak SIFF'in sinema salonlarını tercih ediyoruz. Bunlar festival izleyicisinin aşına olduğu salonlar. Ayrıca mekân olarak aynı yerde bulunmaya çalışıyoruz ki STFF mekânla birlikte daha akılda kalıcı ve ulaşılabilir olsun.

Kısa film yarışması nasıl vücut buldu? Kısaca kısa film yarışmasının hikâyesinden bahsedebilir misiniz?

Kısa film yarışmasını ilk kez 2014'te gerçekleştirdik. İlk sene oldukça acemiydik, öyle kısa film yarışması tecrübesine de sahip değildik açıkçası; o nedenle biraz deneme gibi oldu bizim için. Buna rağmen 100'den fazla başvuru aldık. İlk sene deneyiminden sonra fark ettik ki, kısa film yarışmasının süreç ve dinamikleri ana festivalin süreçleriyle hem takvim hem de operasyon olarak pek benzerlik taşıyor. O nedenle kısa film yarışması için tamamen farklı bir komite oluşturduk. Bu komitenin temsilcisi festival komitesinin de

tabii üyesi olarak festival ile yarışma arasındaki köprüyü oluşturmaya başladı. Bu, iki komite için de oldukça büyük verimlilik sağlarken, kısa film yarışmasının hızlı bir şekilde gelişmesine olanak tanıdı. 2015'te 200'den fazla, 2016'da 300'den fazla başvuru aldık. Bu sene yine 200'den fazla başvuruya ön jürinin baş etmesini bekliyoruz.

Bugüne kadarki yarışmaların kazananları kimler?

2014'te Deniz Özden "Bir Maç Günlüğü", 2015'te Doğuş Özokutan "Olağan Denemeler", 2016'da Hakan Hücum "Büst" ve 2017'de Tufan Taştan "Söz Uçar" filmiyle yarışmamızın kazananları oldular. Kazanan filmlerin yanı sıra ilk finalist filmler ve o yılın jürisi hakkında detaylı bilgileri internet sitemizde bulmak mümkün.

Yeri gelmişken kısa film yarışması konusunda ilham aldığımız, Türkiye'nin en büyük ve en köklü kısa film yarışması olan İstanbul Uluslararası Kısa Film Yarışması'nın kurucusu ve yürütücüsü olan Sayın Hilmi Etikan'a teşekkür etmek isterim. Ayrıca Hayri Çölaşan ismini de burada zikretmek isterim ki, dünyadaki tüm Türk kısa film yarışmalarını listelemekle kalmıyor, bir almanak olarak, her sene hangi festivalde hangi filmler kazandı, jürisi kimdi gibi muhteşem bir bilgi bankası oluşturuyor. Bu çalışmanın, Türkiye kısa film tarihi için de çok önemli olduğunu düşünüyorum.

Yarışmaya kimler başvurabiliyor? Başvuran filmleri hangi parametrelere göre değerlendiriyorsunuz?

Yarışmaya Türkiye vatandaşları,

Türkiye'de sinema eğitimi almış ya da Türkiye'de belli bir süre yaşamış tüm dünya vatandaşları ile filminin konusu bir şekilde Türkiye olan filmlerin yapımcıları/yönetmenleri katılabiliyor. Bu üç koşuldan birini sağlamanız yarışmaya katılmanız için yeterli. Bir de 15 dakika gibi bir süre kısıtlamamız var.

Filmlerin ön değerlendirmesi yarışma komitemiz tarafından yapılarak 10 finalist film belirleniyor. Asıl jüri 10 film içinden ilk üç filmi sıralıyor. Asıl jürimizi her sene farklı kişilerden oluşturmaya çalışıyoruz. Aradığımız kriterlerin başında sinema konusunda yeterli bilgi ve birikime sahip olmaları geliyor. Ayrıca jürinin çeşitli kültür ve disiplinlerden gelen insanlardan oluşmasına dikkat ediyoruz. Bunun en önemli sebebi tarafsız ve adaletli olmayı sağlamak. Diğer önemli bir sebebi de seçilen filmlerin evrensel dile hâkim olduğundan emin olmak.

Değerlendirme kriterlerini sayısal dönüşürme konusuna özellikle ilk

sene oldukça kafa yorduk. İlk bakışta dramaturji, sinematografi, çekim ve ses kalitesi gibi kategorilerde değerlendirip puanlama yapmak gibi bir eğilimimiz vardı. Ancak bir sanat yapıtı olarak kısa filmin de holistik olduğunu kavramamız çok uzun sürmedi. Kısa filmin yapım süreçlerine, olanaklarına ve imkânsızlıklarına da aşina olduğumuz için, kriter tanımlamak yerine her bir ön jüri üyesinden kendi kriterleriyle ya da yöntemiyle ilk 30 için listesini açıklamasını istiyoruz. Daha sonra bu listeleri birleştirip ilk 10 için hummalı tartışmalar yapıyoruz. Bu tartışmalar esnasında, bahsettiğimiz o kriterler zaten doğal olarak gündeme gelip belirleyici olmaya başlıyor.

Ödüllü filmlerin oyuncularını, yönetmenleri festivale katılıyorlar diye biliyorum. Bu kimseler arasında tanıdık isimler/ünlüler var mı? Şu ana kadar kimleri konuk ettiniz?

Uzun metraj filmler kapsamında

bugüne kadar birçok değerli sanatçımızı misafir etme şansımız oldu. Çağan Irmak, Kaan Müjdecı, Serkan Keskin, Ali Atay, Hazal Kaya, Çiğdem Onat sayabileceğim başlıca isimler. Kısa film yarışmasının birincisini de Seattle'da misafir ediyoruz. Bu şekilde yönetmen hem izleyici ile buluşuyor hem de burada birtakım bağlantılar kurma imkânına sahip oluyor. Ancak, ne yazık ki bugüne kadar sadece 2015 yılında Doğuş Özokutan'ı misafir edebildik. 2016'daki kazananımız Hakan Hücüm sağlık problemleri, 2017'deki kazananımız Tufan Taştan da hatırlayacağınız üzere Amerika ve Türkiye arasında çıkan vize krizi yüzünden gelemediler. Umuyoruz ki bu sene bir problemle karşılaşmayacağız.

İlk festivalden bu yana baktığınızda, yarışmaya katılan filmlerin çekimi, senaryosu, kurgusu anlamında ciddi benzerlikler/farklılıklar gördüğünüz oluyor mu?

Gelişen teknoloji ve bu yeni teknolojinin erişilebilir olması görüntü kalitesi, ses tasarımı gibi teknik konularda gözle görülür bir fark yaratıyor. Çekim teknikleri de bir ölçüde bundan nasipleniyor. Mesela son yıllarda, özellikle belgesellerde drone kullanımı artıyor. Konunun işleniş ve senaryo tekniği anlamında bir değişimden bahsetmek zor, ki zaten yarışmamızın 5 yaşında olduğunu düşünürsek, buradan büyük çıkarımlar yapmak da pek doğru değil.

Ancak, genel olarak belli konularda yoğunlaşmadan söz etmek mümkün. Kısa filmin güncel olan refleksi göz önüne alındığında çok da şaşırtıcı değil bu durum. Mesela Suriye ve mülteciler meselesi. Daha çok çocuklar üzerinden seçilmiş bir anlatım diliyle karşılıyor. Bir başka konu, gerek sistem eleştirisi gerekse insanın doğayı katletmesine dayanan distopyalar. Konuların benzerliğini sıkıntı olarak görmüyoruz. Nihayetinde kısa film, en özgün çalışmaları bulabileceğiniz bir dünya ve konu genel olarak özgün olmasa bile konunun işleniş biçimi özgünlüğünü koruyabiliyor. Zaten, fark ettiğiniz üzere, bahsettiğim konular son 5-10 yılın değil, sanırım son yüzyılın sanattaki yansıması.

Yani filmlerin Türkiye'deki veya dünyadaki siyasi/ekonomik ortamdaki doğrudan etkilendiğini söylüyorsunuz. Filmleri etkileyen başka hangi parametrelerin varlığından söz edebiliriz?

Kesinlikle etkileniyor. Uzun metraj filmler için bir sektör olması ve maliyetlerin yüksekliği sebebiyle farklı kaygılardan söz etmek mümkün. Yani ekonomik kaygılar bunun en başında geliyor. 90'ların sonundan 2010'lara kadar dizi sektörü bir nevi uzun metraj filmlerin finansmanını sağlıyordu. Hem medyanın tek elde toplanması hem de sermayenin

benzer sebeplerle el değiştirerek yine belli bir kesimde toplanması filmlerin yapım süreçlerini ekonomik olarak derinden etkiliyor sanırım. Özellikle Türkiye'nin son yıllarda içinde bulunduğu siyasi ortam da filmlerin içerik olarak ya belli tarz ve konulara sıkışmasına sebep oluyor ya da bazı konulardan uzak durmasına neden oluyor. Bağımsız filmler açısından durum daha da içler acısı. Ülkedeki festivallerin bağımsızlığı, Emek Sineması gibi güzide salonların AVM'lere yenik düşmesi gibi birçok başka sebep de dolaylı olarak bu alandaki sanat üretimini yeniden şekillendiriyor.

Sanatın her alanında olduğu gibi kısa filmlerde de bu etkiyi doğal olarak görüyoruz. Suriyeli mülteciler konusunda olduğu gibi, durum kendi başına kısa filmin konusu olabiliyorken dolaylı olarak da bu etkileri görmek mümkün.

Sanat üretimi, kaynağı insan olan bir edim olmasından mütevellit etrafında olup bitene kayıtsız kalması mümkün değil, sadece bunun sanat objesine nasıl yansıtacağı sanatçıya kalmış. Dolayısıyla siyasi ve ekonomik ortam ve şartlar toplumu ve sanatçıyı ne oranda etkiliyorsa, bu etki filmlere de yansıyor. Uzun metraj filmleri etkileyen kriterler kısa filmi aynı şekilde etkilemediği için kısa filmlerin daha cesur ve bağımsız film yapma şansı artıyor.

Distopya ve bilim kurgu filmleri sizce neden bu kadar popüler?

II. Dünya Savaşı'ndan beri bireyin yalnızlığının katlanarak artıyor olması. Köle/sahip ilişkisinin kapitalizm içinde işçi/işveren şeklinde yasallaşması. Doğaya verdiğimiz zararların felaket olarak geri dönüşüne internetin de yardımıyla daha yakından tanık oluşumuz. Bir de, distopya diye yaratılan dünyalar da hâlihazırda yaşadığımız dünyanın birer yansımasından öte değil artık.

George Orwell'in "1984"ünün bugün nasıl gerçeğe dönüştüğünü gördük. "Terminatör"e ise oldukça az bir zaman kaldı. Distopik filmlerin büyük çoğunluğunun aynı zamanda bilim kurgu olması da bence bunu açıklıyor. Aynı cümleyi tersinden kurmak da mümkün. Bir bilim kurgu filminin yarattığı dünyanın bir distopya olmaması mümkün değil gibi geliyor. Tabii bu sinemanın problemi değil, daha çok insanın kendi yarattığı teknoloji ile arasındaki bir problem; dolayısıyla sanata da böyle yansıyor. Bir gün hepimiz karamsar olacağız.

Gelişen teknolojinin film çekim tekniklerinde sıkça kullanıldığından bahsettiniz. Sizce bu gelişim film kalitesini etkiledi mi?

Olumlu anlamda oldukça etkiledi. Bunu kısa filmlerde bile hissetmek mümkün. Gerek filmin yapım sürecindeki görüntü ve ses kalitesi, gerek sinema salonlarının teknik özellikleri

izleyicinin deneyimini çok daha ötelere taşıyor. Ama şunu unutmamak lazım ki, filmin dramaturjisinde, sinematografisinde ve oyunculuğunda aksama varsa bunu teknoloji ile çözemeyiz.

Peki film çekimlerinde ve prodüksiyon sonrası tekniklerde kullanılan teknoloji oyuncuyu etkiledi mi?

Oyuncunun daha doğrusu oyunculuğun bundan çok etkilendiğini ya da etkileneceğini sanmıyorum. Nihayetinde, oyuncu kameranın karşısında rolünü oynamak durumunda.

Teknolojinin getirdiği olumlu etkiler, sinema izleyicisinin beklentisini değiştirdi diyebilir miyiz?

Festival penceresi ve izleyicisi açısından baktığımızda bir beklenti değişiminden bahsedemeyeceğim. En azından bugüne kadar, ne film seçimlerimizi yaparken ne de filmlerden sonra insanlarla sohbet ederken buna dair bir konuya değindiğimizi hatırlamıyorum. Tabii bunlar festival filmleri bağlamında böyle. Festivalde pek rastlamıyoruz ama bir aksiyon filmini sinemada izlemeye gidiyorsanız, filmin kullandığı ses ve görüntü teknolojisini destekleyecek bir sinema salonu beklentilerinizin en başında gelecektir.

Günümüz izleyicilerinin film seçimlerinin ardında hangi dinamiklerin olduğunu düşünüyorsunuz?

Ne tür izleyiciden bahsettiğimize ve izleyicinin hangi amaçla film izlemeye karar verdiğine göre değişir. Festival izleyicisi daha çok filmin konusuyla ilgileniyor. Eğer tanıdığınız, bildiğiniz bir yönetmense bu da ayrı bir etken. Bizim festival açısından bakacak olursak, Türkler için filmdeki oyuncular ya da yönetmen daha belirleyici. Sevdiğiniz, takip ettiğiniz bir oyuncunun olduğu filme gitmek oldukça risksiz, hele bir de o

oyuncu festivale şahsen katılıyorsa, bu seçiminizi kolaylaştırıyor. Türk olmayan izleyiciler (yabancı demek biraz garip oluyor Seattle'da) ise yemek, müzik gibi kültürel öğelerin olduğu filmlere daha çok ilgi gösteriyor. Şöyle demek daha doğru olur: STFF olarak Seattle'da bilinirliğimiz çoğunlukla insanların Türkiye'ye duydukları sempati üzerinden. Önümüzdeki süreçte değiştirmeye ve genişletmeye çalıştığımız konulardan biri de bu. STFF'yi bir kültürel etkinliğin ötesinde bir film festivaline dönüştürmek.

Günümüzde Netflix'in geldiği noktada başarılı olduğunu görüyoruz. Netflix'in popülerliği sinemayı ve sinema izleyicisini etkiledi mi?

Netflix bence "televizyon" izleme alışkanlıkları konusunda birtakım değişiklikler yarattı insanların hayatında. Reklamlardan arındırılmış bir deneyimi izleyiciye sunarken, özellikle diziler kapsamında, bir sonraki bölüm için bir hafta beklemenizi gerektirmeyecek bir model sunuyor. Sinema filmleri açısından ise Amazon Video ya da Apple TV gibi diğer platformlar öne çıkıyor ve vizyona yeni giren filmleri de satın alıp izleyebiliyorsunuz. İstatistiksel rakamları bilmiyorum ama gözlemime göre, filmi sinema salonunda izlemek bambaşka bir deneyim ve hâlâ bu deneyimin yerini tutan başka bir şey yok. Sanal gerçeklik araçlarıyla bugün bir konseri sanki o konserdeymişçesine izlemeniz mümkün, ama bu durum kimseyi konsere gitmekten alıkoymuyor diye düşünüyorum. Bu örneklemeler müzeler, sergiler için de çoğaltılabilir. Çağımız "deneyim çağı," dolayısıyla mevzu sadece sanatçının ürettiği sanat objesine ulaşmak değil, bu sanat objesiyle ilişkimizi hangi kanallardan ve nasıl kurduğumuz da aynı ölçüde önemli.

Son olarak, yarışmaya başvurmak isteyenler size hangi kanal-

lardan ulaşabilirler?

Festival bünyesinde gerçekleştirdiğimiz bütün etkinliklerin duyuru ve bilgilendirmelerini www.stff.org adresindeki internet sitemiz üzerinden ve Facebook sayfamızdan (www.facebook.com/seattleturkishfilm) yapıyoruz. Herhangi bir konuda bize ulaşmak isteyenler yine Facebook'taki sayfamızdan bize mesaj atabilirler. E-posta ile ulaşmak isteyenler için genel konuları info@stff.org adresimizden ve kısa film özelindeki yazışmalarımızı da shorts@stff.org adresinden yürütüyoruz. Her türlü soru, öneri, geri bildirim, iş birliği gibi aklınıza gelebilecek her konuda diyaloga açığız. Bu mecralardan geri dönüş hızımız oldukça yüksek. Kısa film yarışmasına başvuruları da filmfreeway.com platformu üzerinden kabul ediyoruz. Yarışmayla ilgili bilgileri de hem internet sitemizden hem de sosyal medya hesaplarımızdan duyurup yönlendiriyoruz.

Eklemek istediğiniz bir şey var mı?

STFF ekibi adına teşekkür ederim. İyi çalışmalar!

Geçmişten geleceğe kentlerimiz

Yılmaz Şerif, grupalbatros@gmail.com

Mersin Ulu Cami ve Gümrük Meydanı, 1970'ler

1952 yılında babamın memuriyeti nedeniyle Adana'dan Mersin'e göç ettiğimizi çok net bir biçimde hatırlıyorum. Adana'dan taşınma esnasında yollarda gördüğüm portakal, limon ve diğer meyve ağaçları eşliğinde Mersin Bahçe Mahallesi'ndeki evimize yerleşmemiz bir günümüzü almıştı.

Hepimiz mutlu idik. Babam Mersin

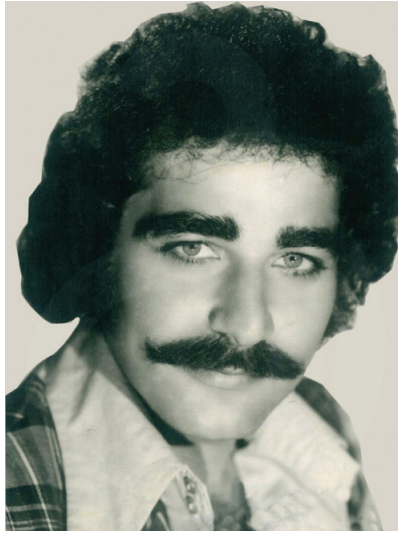
Limanı'nda Tahmil Tahliye kısmında göreve başladıktan sonra yavaş yavaş şehri tanımaya başladım. Çocukluğumdan kalan izlenimlerim şunlardı; sessiz sakin, her insanın işinde gücünde olduğu, dinlerin ve dillerin bir arada kardeşçe ve dostça yaşadığı bir kentti Mersin.

Temiz ve bol çeşit balığın yer aldığı denizin kıyısında eski Alman iskele-

lerin bol olduğu kumsalda balıkçılar tekneleriyle denize açılıp denizin bereketinden fazlasıyla faydalanırdı. Mahalleden edindiğim arkadaşlarla iskelelerin olduğu kıyılarda fazla açılmadan yüzerdik. Liman henüz yapılmadığı için Gümrük Meydanı denilen yerde uzun burunlu kamyonlar gemilerden gelen yükleri mavnalar vasıtasıyla alıp götürürlerdi. O yıllarda Gümrük Meydanı esnafların bol olduğu, Ulu Cami, Dünya Güreş Şampiyonu Mersinli Ahmet'in kahvesi ve Çukurova İdman Yurdu binasının yer aldığı bir alışveriş alanıydı.

Mersin o yıllarda şarkılara ve şiirlere ilham kaynağı, narenciyesi bol, sade, natürel bir kent görünümündeydi. Tahsil hayatıma devam edemeyeceğimi anladığım yıllarda evi terk edip Akşehir'e, oradan İstanbul'a ve Antalya'ya geçip oralarda çalışmaya başladım. Askerlik görevimi bitirdikten sonra Mersin'e aile evine döndüm. Oyuncu olmak istiyordum. Bu konuda annemle babamı ikna edip İstanbul'a hareket ettim. Yeşilçam'a merhaba dedikten sonra ufak rollerde Yılmaz Bora olarak yer aldım. İlerleyen zamanlarda Yılmaz Şerif olarak başrol ve yan rollerde siyah beyaz ve renkli filmlerde boy gösterdim.

80'li yılların sonunda Mersin'e döndüğümde çocukluğumdaki şehir gitmiş yerine modern binaların, yolların, parkların olduğu bir kent gelmişti. Nüfusuyla Büyükşehir olmaya aday bir kent statüsüne kavuşmuştu. İşte şimdi benim hayatım da Mersin

gibi değişime uğruyordu.

Bir İstanbul seyahatimde Mersin Belediye başkanı Kaya Mutlu ile tesadüfen tanışmamla kendimi Mersin Belediyesi'nde bulmam bir oldu.

Başkanımın inisiyatifiyle Tiyatro Müdürü ve Kültür Müdür Muavini gibi görevler üstlendim. Nihayetinde sanata ve sanatçıya düşkün Başkanımın dileği doğrultusunda Büyük Sahne Müdürlüğü ve 1994 yılında Büyükşehir Belediyesi olması nedeniyle Yenişehir, Akdeniz ve Toroslar adı altında alt birim belediyeleri kuruldu. Yenişehir Belediye Başkanlığına seçilen Adnan Özçelik beni de Basın Yayın Müdürü olarak ekibine dahil etti. 1991 yılında başladığım göreve 2003 yılına kadar devam ettim. Emekli olduktan sonra ilk aşkım dediğim oyunculuğa Tümay Özokur Ajansına bağlı olarak devam ediyorum.

Gezdiğim ve gördüğüm şehirlerde ilk planda kentin dokusuna dikkat ediyordum. Edindiğim izlenim sonucu maalesef çarpık yapılaşmanın kent dokusunu bozduğunu gördüm. Aslında belediye imar planları doğrultusunda kentin genel yapısını bozmadan yeni imar planlarıyla düzenli çalışmalar yapılabilir.

Paris yıllardır görmek istediğim Avrupa'nın en önemli başkentlerinden birisi. Filmlerde izlediğim kadarıyla kent dokusunu bozmadan günümüze kadar getirebilmiş olması beni hep etkilemiştir. 1994 yılında Paris şehriyle tanışmak nasip oldu. Gezdiğim gördüğüm her yerde eski yüzyıllardan kalma meydanlar, alanlar, heykeller, binalar ve saraylar yüzyıllar geçmesine rağmen temizliği ve görünümüyle beni büyüledi. Bu durumu araştırıp sorduğumda ise Yeni Paris'in farklı bir bölgede, binaları ve meydanlarıyla tekrar inşa edildiğini öğrendim. Sarayların ve çevresinin temiz ve bakımlı olması benim sanki o dönemde yaşıyor muyum hissine kapılmama sebep oldu. Bu tarihsel dokuya dokunulmaması turizm yönünden kente büyük gelir getirmesine sebep oluyor. Ülkemizde geçmiş medeniyetlerin yer altı ve yer üstünde çok yoğun izleri var, ama ne yazık ki sahip çıkıp o değerleri koruyamamışız.

Kentlerimizde ulusal boyutta festivaller düzenlense ve bu festivaller ilerleyen zamanlarda uluslararası olsa kentlerimiz geçmişimizle birlikte tanınır. Turizm açısından bir gelir kaynağı olur.

Örneğin Mersin'de Altın Dalga veya Altın Limon kısa film festivalleri düzenlense, Mersin Üniversitesi Radyo Televizyon öğrencileri veya bu işe meraklı gençler katılsa, şehrimizde bulunan tarihi turistik ören yerleri tanıtılmış olur. Geçmiş medeniyetlerin izlerini taşıyan her kent turist çekerek ülkeye döviz getirir.

Ülkemizin üç tarafı denizlerle çevrili. Bu durum ülkemizde balık çeşidinin çok olmasına sebep oluyordu. Ne yazık ki günümüzde denize akıtılan sanayi atıkları, denizlerimizi kirletmektedir. Dolayısıyla balık çeşitliğimizin ve denize girebileceğimiz yerlerin azalması bazı önlemlerin acilen alınmasını gerektiriyor. Örneğin Deniz Zabıtası'nın belediyeler tarafından kurulması. Kıyı boyunca denetimler sayesinde gemilerden veya binalardan gelen zararlı atıklara cezalar keserek caydırıcı önlemler alınabilir.

Şimdi önümüzde yerel seçimler var. Belediye başkanları ve başkanlığa aday olan insanlara, bu kentte yaşayan bir birey olarak önerilerim olacaktır.

Bir kenti yönetmek çok zor.

Beş yıl boyunca yapılacak hizmetler kent insanını mutlu ederse tekrar seçilme imkanı doğar. Başkanlarımızın yatırımı kentle birlikte o kentte yaşayan insanlara da fayda sağlamalıdır. Havası-suyu temiz, görsel kirliliği, ses kirliliği, gürültü kirliliği, toprak kirliliği olmayan kentlerde yaşamak her seçmenin hakkıdır. Bu nedenle belediye başkanlarımız yapılan hizmetlerin halk için olduğunu unutmamalıdır.

Radikal karar ve reformlarla yapılacak olan hizmetler başlangıçta yorucu olsa da, halkın hoşnut kalmasıyla birlikte bu yorgunluk başkanlar için mutluluğa dönüşecektir.

Belediye Başkanlarının hayalinde Örnek Şehir yaratma düşüncesi vardır. Kentlerimiz kurtarmanın yolu da budur yoksa 'Kentlerimiz neye dönüşüyor' diye sorar dururuz. Burada önemli olan nüfus artışı ve göçün her daim hesaplanması ve kontrol altında tutulmasıdır. Hiçbir kent küçülmez aksine her daim genişler. Yeni şehirler inşa edemeyeceğimize göre eldeki şehirlerimizi göç alacak şekilde planlamamız bize o kentte yaşam alanı sağlar.

Yeni seçilecek belediye başkanlarımıza ve görevine devam eden başkanlarımıza "kentlerimiz neye dönüşüyor?" diye sormalarını ve bu kentleri örnek şehirlere dönüştürme düşüncesiyle hareket etmelerini öneriyorum.

"Belediye çalışmalarında halkın yüzü gülüyorsa hedefe varılmıştır."

Söz uçar, kent kalır

Hilal Kara,
hilal.kara@yahoo.com

Roland Barthes, kenti taşla yazılmış yazı olarak tanımladığında takvimler 1963 ile 1973 yılları arasında bir yerleri gösteriyordu ve Barthes tanımlamasına şöyle devam ediyordu: Kent bir söylemdi ve bir dildi de, sakinleriyle konuşan, sakinlerinin içinde dolandığı, dolanarak konuştuğu bir dildi. Barthes, 2018 kentlerinden, Ankara'nın kuzey girişindeki parıltılı, ışıltılı, led ışıklı yüksek binalara ev sahipliği yapan Pursaklar'ı görseydi ya da İstanbul'un büyümesi durmayan ve artık pantolonunun paçaları kısacık gelen, daima kızgın, asabi ergen çocuk hâllerini görseydi, gösterge bilimsel serüveni nasıl bir kâbusla sonlanırdı kim bilir. Acaba, şu an parıltılı led ışıklı rezidansların süslediği, güvenli güvensizlikli sitelerin kol kola gezdiği herhangi bir dünya kentinin dili ne olurdu? Dünyayı sanki TOKİ mi sarmıştı ne? Kentlerin dili TOKİ dili miydi? Belli bir rant üretiminin, belli bir yeniden dağıtım mekanizmasının belli güçlerde toplaşması... Evet, bu galiba TOKİ dili olmalı ama kentin taşlarına her gün çarpan ve düşen, kalktıkça düşen, düştükçe kalkan, kendi aksanını anbean üreten kentin gündelikçi sakinlerinin dili neydi, ne olabilirdi?

Sabah 5.30-6 suları Ankara ayazı. İçer işleyen, kat kat giyinmenin anlamsızlığını, yüze her çarptığında jilet gibi vuran o acımasız ayaz. Tabii son zamanlarda öyle değil herhâlde, zira bahsedilen yıl 2016. Doğantepe sırtlarında güne uyanmış bir hane. Soba yakılacak ve akşama gelindiğinde en azından iki tas konulsa fena olmadıktan pratik bir yemek yapılabilir. O gün ya da her gün, 5.30-6

sularında uyanması pek zor değil; otomatikleşmiş bedeni yataktan hızlıca kendini güne atıverdi. 7-7.30 gibi gelmesi muhtemel ama asla saati saatini tutmayan, hür ruhlu ya da şoförü sorumsuz kim bilir hangi Sıhhiye otobüsü gündeliğin herhangi bir gününe uyandı yine. Durakta tanıdık yüzlere verilen bir selam... Herkes; montuna daha bir sarıncı durağın içine sığışveren, yorgun ve çoğunluğu kadın bedenler aynı otobüsün beklemesinde.

Geç kalmasa iyi, zira gideceği yer onu bekleyebilecek bir yer değil... Ah, sobayı söndürmüştü değil mi ya da ocağı kapamıştı, yapmış olmalıydı yoksa... Komşu yetiştirdi ne olacak. Kendinin olmayan yaklaşık yedi evin anahtarını taktığı ayıcıklı anahtarlığını şangırdata şangırdata koşturduğu durağa sığışveren bedenlerden oldu demin. Ve meşhur otobüs çıkageldi. Aynı otobüsün yolcuları ve anlık kader ortakları, otobüste bir yer bulabilmek umuduyla en azılı düşmandı artık; sıra filan hak getire, kimse kusura bakmasın. Gidilecek yer beklemez, yol uzun ve meşakkatli lakin duraktaki dip dibe bedenlerde toplu bir hayal kırıklığı... Oturacak yer nerde, ayakta durabilene aşk olsun. Lâ havlelerle binen, kıyıda köşede tutunacak yer bulduktan sonra "arkaya ilerleyelim arkadaşlar"la, bağışlarla arkaya ilerleyen, sıkışan bedenler gündeliğin mobil monotonluğuna atılmıştır artık. Tutunmaya gerek dahi yoktur zira düşmeye mekân yoktur. Dışarının ayazı dışarıdadır ve birbirinden destek alan sıkışık bedenler için Sıhhiye, varılması en elzem yerdir o an için. Otobüsün erkek cinsin-

den tek yolcusu şofördür, otobüs kendiliğinden bir "pembe otobüs"tür. Sıhhiye'ye varılınca koşturulacaktır, terli terli metroya yetişilmesi gerektir, zira iki araç arasındaki zalim aktarma süresini geçirmeyi o dâhil hiçbiri istememektedir. Ankara'nın eskisi ile yenisi arasındaki garip görünmez sınırı, tren garınının ev sahibi, kentin eğer varsa dilinin lal olduğu, kulaklarının işitmez olduğu bir Ekim gününün tanığı Sıhhiye'nin; otobüsün yolcuları için o anki anlamı sadece bir metro durağının orada olmasıdır. Aynı otobüsün yolcuları Sıhhiye'de metroya doğru koşturur. Biraz gerilmeye başladı, acaba yetişebilecek miydi? Şimdi yetişemezse...

Ablanın suratını çekebilecek değildi. Bugünün işlerini düşündü metroyu beklerken bir yandan... Ütü vardı, hiç sevmediği gündü galiba bugün... Ablayı severdi aslında. Dokuz senedir birlikteydi; kahve sohbetleri, koca dedikoduları pek keyifliydi. Bol entrikalı gündüz kuşağı dizilerine birlikte az göz gezdirmemişlerdi. Aralarında zımnî anlaşma vardı sanki... Abla bazen onun arkasından atıp tutardı, o da... Ablanın. Ama gündeliğin ilk kuralı karşılaşınca birbirine abla demekti, kardeşten öte olunacaktı o anda. En sevdiği şey ise ablanın evde olmadığı anda müziği açabilmesi, istediği şekilde organize edebilmesiydi her şeyi. Evdeki her

şeyin; çocukların çoraplarından en gereksiz nesneye kadar hepsinin yerini biliyordu. Abla, ona güveniyordu aslında... Geçenki akademisyen işverenin yaptığı neydi öyle? Sanki, hoca olunca filan hâlden anlar zannetmişti. Onlarla da neredeyse 10 senedir birlikteydi -birliktelik ne demekse-, kahvaltıda ucundan tadına baktığı bir çeşit baldı galiba, hesabını sormuşlardı. Ne ayıp, paraya ihtiyacı olmasa kapıyı çarpıp gidecekti. 1-2 ay orada bir bardak su içmeden devam etti, sonra zaten dayanamadı, bıraktı. Başka bir abla bulmuştu. Şansına pek hayırlı insanlardı bunlar; balın hesabını yapmıyorlardı. Ne bal imiş yahu! Bir diğer ablayı dü-

Çizim: Pınar Dönmez

şündü... Yok, abla denemezdi ona... Hanım. Çok kibar ve profesyoneldi tavrı. Ne kadar da iyiydi, tutmuştu tavrını. En azından abla, canımlı laflarla onu saatlerce çalıştırmıyor, hakkını yemiyordu. Neyse, zihninde abla-hanımlarla günlük sohbetini yapmıştı. Hemen aynı sitenin iki yan bloğundaki eve giden yakın arkadaşının yanına gitmeye yeltendi metroda. İstiflenmiş bedenlerin arasındaki santimlik boşlukları kollayarak yanına ilişti. Arkadaşı da senelerdir gündelikçiymiş, aynı semtlere gidiyorlardı. Hemen hemen aynı dilden konuşuyorlardı: Yorgun günlerinin son dakikalarını minik dedikodularla süslemeye bayılıyorlardı; abla-hanımları yarıştırmıyor, kocaman evlerin kocaman odalarını temizlemenin zorluğundan, önümüzdeki ayı görmeden değiştirilen ev mobilyalarının maliyetinden bahsediyorlardı. Yine günün sonunda “çok şükür işimiz de var” ile sonlanan sohbetler de olmazsa dört saatlik yol pek çekilmezdi. Metroya binenler-inenler, koca sırt çantalı çocuklar, gitarlar, şarkı türkü çığırın gençler, memurlar, genç memurlar, yaşlı memurlar, kitabına gömülen yolcular, telefonuyla hemhâl olan yolcular, kadınlar, gençler ve erkekler... Biraz suratsız, biraz gergin herkes; kaşlar çatık, daha gün başlamadan yorulmuş...

Neyse, sohbete devam. “Geçen yan eve yeni başlayan kadının gündeliği bu kadarmış, piyasa artıyor herhâlde. Yabancı mıymış, Gürcü galiba, daha az alıyor onlar ya, piyasayı düşürdüler yok yere...” der iken inilecek durak geldi... Soğuk sesli kadın durağı bağırdıktan sonra metronun içinden sanki milyonlar boşaldı.

Doğantepe'nin Sıhhiye otobüsünün yolcularını bir başka otobüs daha bekliyordu: Beytepe durağında, Ankara'nın muhtelif-kocaman-yüksek güvenli-parklı-bahçeli-havuzlu-sokakları temizli semtlere gündelik misafirlerini ulaştırmak için son otobüs bekliyordu. Ha bu arada, sokak temizliği sınıfsaldır: Üst gelir gruplarının semtleri “bal dök yala”dır. “Belediye oralarda hep çalışıyor”dur.

Tertemiz, nizami, çimleri sıraya girmiş şekilde biçilmiş semtlerin gündelik ziyaretçileri, metrodan inip bu semtlere onları taşıyacak ring otobüsüne doluştular. Bu otobüsü onlar dışında kullanan da pek yoktu. Bir servis şoförü edasıyla otobüse binen tek eril şahsiyet, klasik otobüs sloganını -arkadaşlar ilerleyelim- savurduktan sonra gaza bastı. Bu semtin dili başkaydı, dükkânları bistro, ekmekleri artisan idi.

Evet, yetişebilmişti nihayet. Saat 9'u bulmuştu ama yetişmişti... İki saatlik şehirler arası-şehir yolculuğu bir nihayete varmıştı. Evin bir yerine tıkıştırdığı gündelikçi üniformasını üstüne geçirdikten sonra başladı ütü-süne. Üç katlı bir evdi. Bu evin bir kadını daha vardı ama o aylıkçıydı. Haftada beş gün gelirdi, ortalığı, öteberiyi toplar, günlük yemeği yapardı. O aylıkçı, kendisi gündelikçiymiş, peki acaba haftalıkçı var mıydı? Neyse, işine gömüldü... Ütü dışında pence-re de istemişti... Abla. Eski evleri ne güzeldi aslında, kolayca temizlenirdi. Şimdi üç kat kocaman camlar ama... Abla maaşını gününde verirdi. Tamam, bazı sıkıntılar elbette vardı ama o nereye giderse peşinden gide-

cekti: Birliktelik bunu gerektirirdi.

Akşam altıya doğru ütü odasından kendini attığında ellerine baktı; senelerdir çamaşır suları ve muhtelif temizlik sıvılarına bulanmış ellerine, çatallaşmış ellerine baktı uzunca. Kolunda sinir sıkışması vardı, belinde fitik -meslek hastalığı- ve o, 45'ine kadar devam edecekti. Sonrası zaten pek de mümkün değildi... Yeter ki şu kooperatifine girdikleri evin taksiti bitsindi, çocuk üniversiteyi bitirsindi. Ellerini kremledi. Tam da çocuklar eve gelmişti, onlara selamını verip durağa doğru yollandı.

Sabahki otobüs arkadaşları işlerini erken bitirmişti belli ki, epey kurulmuşlardı durağın oraya. Bekle bekle bir saati bulmuştu, hava da kararıyordu ve eve geç kalmak istemiyordu. Eşi görece anlayışlı biriydi ama yine de çok geç kalmasını hoş karşılamazdı. Nihayet otobüs belirdi ufukta.

Yaklaşık 2,5 saatlik yolculuğun ardından, sabahın gündelik yolcuları için gün tamamlanmak üzereydi. Kentin gündelik mobil yolcularının, kadınlarının kentle konuşma dili otobüs duraklarından geçiyordu: İlk sözcükleri “arkaya ilerleyelim”lerdi. Otobüsü kaçırmamaktı, aktarma süresiydi, yorgun bedenleriydi, bir evin ütüsüyle kendi evinin yemeğiydi, içinden geçtiği semtlerdi, ablalardı, hanımlardı, anahtarlığındaki ona ait olmayan ama onun da olan evlerdi... Barthes bile bu kadar mobil olan kadınların dilini çözemezdi, kim bilir?

Yokuş aşağı

Mert Öztürk,

mertmail@gmail.com

Yıllardır bu anı beklemişti, ama şimdi, kendisine de rahatlıkla itiraf edebilecek kadar korkuyordu dışarıdan. “Soğukluğuna yaslandığım bu gri koridorda bile yaşamaya razıyım,” diye geçirdi içinden. Çok geçmeden elinde iki sayfa kağıt ile geldi gardiyan, “hadi şanslısın, bugüne yetiştirebildik seni, imzala şunları, biri sende kalacak, diğerini de bize bırakacaksın,” dedi. İmzalamam dese salmazlar mıydı acaba. Birbirine çok da benzetememişti imzaları, eli titreyerek uzattı. “ne zamandır kalem tutmadım, pek olmadı sanırım.”

Gardiyan, göz ucu ile baktı, “olmuş

olmuş sorun değil, senin koğuşa gidelim çantanı al, nizamiyeye birlikte geçicez,” dedi. Yeni paspaslanmış koridorda ayak seslerini duymaya çalıştı, belli belirsizdi. Yönetim katına en yakın blokta kalıyordu. Çantası hazırdu. Koğuşları yenilemeye başladıklarından, tadilat süresince birçok kişiyi başka hapishanelere nakletmişler, sadece kendisi gibi tahliyesi yakın olanlar kalmıştı. Koğuştaki hepi topu altı kişi ile vedalaştı.

Kendi halindeydi, yıllardır sessizce yaşamış, ne kimseye bulaşmış ne de sesini yükseltmişti. İlk zamanlar kendini af çıkacağına çokça inandırmış

Fotoğraf: Mithat Erdoğan

ve zamanı düşünmemeye çalışmış, yıllar içinde televizyonda, gazetede af haberlerini en çok arayan da o olmuştu. İyi yapıyorsun derdi ranza arkadaşı, kendini bir nebze olsun kandırmadan dayanamazsın bu kodumunun hayatına.

Akvaryuma izin verilmişti iki sene önce, balıkların yanına gitti son bir kez baktı, balıklar ayrılacağını anlamışlar gibi cama yaklaştılar, ya da her seferinde o yem verdiği için yine besleyecek de sanmış olabilirler.

Avludan geçtiler, kim bilir kaç defa saydığı kare taşlara son kez basıyordu, duralım ben bir kez daha saymak istiyorum dese gardiyan deli zanneder diye sustu. Ranza arkadaşı ile dertleştiği nadir günlerden birinde “biliyor musun mahpuslukta en hoşuma giden şey, avludaki taşları saymak,” demişti, arkadaşı önce gülmüş ama espri olmadığını anlayınca, “çay tabağının kıyısına koyulacak kadar akıl yok sende,” demişti. O gün

bugündür kimseye söylemedi, hep içinden saydı. İlk seferler, her defasında farklı çıkardı sayısı ama zaman geçtikçe iyice belledi ki, iki yüz on bir tane taş vardı avluda. Acaba tadilatta, yerdeki taşları da kırıp atacaklar mıydı, bunu belki de hiç öğrenemeyeceğim diyerek hayıflandı.

İçeriye ilk giriş zordur derdi, Cihat ağabey. Nereye oturacağını nerede duracağını bile bilemezsin, sonrasında alışır ama insan. Alışmayıp da ne halt edeceksin zaten. Geçen kış öldüğünde cebinden yüz yirmi lira çıktı, bir de öldürdüğü karısının resmi. On dört yıl hiç sözünü etmemiş ama hep taşımıştı demek ki onun resmini. “Buradaki hemen herkes suçsuz olduğunu iddia eder ama ekserisi en az benim kadar suçludur, biraz dikizlenince çoğunun feleğin çemberinden geçmiş olduğunu kolaylıkla anlarsın” dediğinde o aslında hiç katılmaz, ama doğası gereği itiraz da etmezdi Cihat ağabeyine, çoğunlukla yaptığı gibi sessizce önüne bakmakla yetinir,

onaylamış gibi bir ifade takınırdı. Kışları fena, bu duvarlar ciğerlerimizi çürütüyor deyişine ise katılmamak olanaksızdı, nitekim Cihat ağabeyin göğsüm ağrıyor demeye başlaması ile yatağa düşmesi bir olmuş, iki kere revire gidebilmiş ve birinde doktora gözükebilmişti. Hastalanıp bir ay içerisinde öleceksin deseler kendisi de inanmazdı muhtemelen. Aynı yaşlarda olmasına rağmen herkes gibi o da yıllardır ağabey diyordu, koğuşun sükunet ve huzurunun bekçisiydi adeta. İlk, şimdi o yokken ne yapacağım bakalım bu çakalların arasında diye korkmuş, fakat sonrasında ilişmediklerini fark edince rahatlamıştı. Genellikle namusu için birini öldürenler saygı görürler içeride.

Çıkarken, demir kapıdan çok, devletin verdiği üç yüz liranın ağırlığını hissediyordu. “Sakın başka yer bakmaya çalışma, bu karttaki otele git, anlaşmamız var bir hafta ücretsiz kalabiliyorsun, müdür aradı zaten

haberleri var sana yardımcı olacaklar” dedi gardiyan. İyi biriydi, çocuğu olduğunda hepsine fıstıklı baklava bile dağıtmışlığı vardı, öpüştüler helalleştiler. Yola doğru yürürken arkasından demir kapının sertçe kapanışını duydu.

Geniş bir oda, yüksekçe tavanlı eski döküntü bir otel, yerler kahverengi tahta. Yatak camın uzağında, geniş iki kişilik. Kocaman camlar, aynalı gardirop da var, aynası eskimiş. İlçenin merkezine kadar otobüsle gidersen demişti müdür, kırk dakika sürmez. Yürümüştü ama o, yirmi bir yılın acısını çıkartmak istercesine üç küsur saat yürümüş ve güneş batmasına yakın otele gelebilmişti. Aksilik çıkmadı, bir şey demesine kalmadan resepsiyondaki göbekli adam, “hoş geldin, geçmiş olsun,” diyerek karşıladı ve odasını gösterdi. “Bir haftan bugün değil yarın başlıyor; bugün beleşten yani” derken sesli güldü, gülüşü de kendisi gibi biçimsizdi. Merdivenlerden inerken eski müş-

terilerden biri “neymiş suçu biliyor musun” deyince, sormadım ama cinayettir, başka türlü yirmi küsur yıl yatırmazlar adamı diye cevapladı. Haklıydı. İki kişiyi öldürmüştü, biri kızı diğeri de onun sevgilisi.

Birkaç gün boyunca otelden sadece lokantaya gitmek ve iş bakmak için çıktı, içinden ne dolaşmak geliyordu, ne de insanlara karışmak. Bunca yıldan sonra dışarı çok daha kalabalıklaşmıştı ve insanlar eskisi gibi değildi sanki. “Eğer iş bulamazsan, sefil olma, bir tanıdık var büyük atölye sahibi, ona git adımı ver,” demişti müdür. Zoruna gitse de el mecbur gitti buldu adresi.

“Ya sen tornacıymışsın da bizim buradakiler klasik torna tezgahı değil ki, hepsi nümerik kontrollü cihazlar” deyip yüzünü buruşturdu şirket sahibi. Epey genç gözüküyordu. İfadesini bozmadan, cep telefonunu alıp yazıhaneden dışarı çıktı. Belli ki cezaevi müdürü ile daha rahat

konuşabilmek için yanından uzaklaşmak istemişti. Oysa ki ilk kapıdan girdiğinde müşteri zannedip nasıl da gülerek karşılamıştı. Nümerik olmasa da yapamam ki bu kadar yıldan sonra diye düşünerek daha da kararttı kendini, yerdeki laminantları bile saymak gelmedi içinden. Çaycı, demini almamış çığ bir çay bıraktı önüne. Çayını bile özledim koğuşun, bizim meydançı nasıl da tavşan kanı yapardı diye iç geçirdi. İki günü kalmıştı otelde, sonrasında para ödemesi gerekiyordu. Cebinde ise yüz yirmi lirası vardı.

Yaşlı cevizin cenazesi

Kerem Görkem, mkgorkem@gmail.com

Ben burada doğdum. Bu kentte, bu semtte, bu sokakta, bu apartmanın bahçesinde doğdum.

Bu kente, bu semte, bu sokağa ve bu apartmanın bahçesine doğdum yani.

Annem, yaşlı cevizin gölgesine kurulmuş bankın birbirine yakın iki ayağının arasına uzanmış, büyüyen bedenini nasıl olmuşsa sığdırmış oraya. Kimseler yokmuş, babam bile. Bir başına doğurmuş, içinden çıkartıp dışarıdan korumuş beni.

Beni ve bizi. Beni ve kardeşlerimi. Ölü kardeşlerimi.

Şanslıymışım, bir ben yaşamışım. Babam boğmayı, susuzluk kurutmamayı unutmuş beni. Sonra kapıcı almış, annemle bize suntadan bir ev kurmuş. İçine bir yün yorgan, yanına başına tepesi kesilmiş pet su şişesi ve plastik yoğurt kabı koymuş. Soğukta donmayalım, sıcakta erimeyelim diye gri, parlak bir şeyler sarmış evin etrafına. Ki adını bilmem, ama parlak olduğunu bilirim. Isırdığımda koptuğunu, yuttuğumda kustuğumu bilirim. Bir de donmadığımı, erimedığimi, bunca yıl olmuş, ölmediğimi bilirim.

Her şeyi bilirim de, zamanı bilmem. Geceyi gündüzü anlarım ama günleri sayamam. Haftaları, ayları, yılları bilmem. Güneşi tanırım, onun görünmediği yerlerde yatar, o geldi mi, hemen yaşlı cevizin gölgesine kaçarım. Ne zaman gelir, ne zaman gider onu da bilirim elbet. O

uyanmadan uyanır, o uyuduktan çok sonra uyurum. Bu yüzden yaşım güneşten çoktur benim, ama kaçtır bilmem.

Gölgesine doğduğum yaşlı cevizin dalları üçüncü katın balkonuna dek uzanır. Orada bir kadın bir erkek, akşamları oturur benimle oyalanırlar. Kalkıp da yanıma gelmezler, bahçeye inmezler hiç ama balkon demirlerinin arasından dudaklarını uzatır, şişler piştler, oynatırlar beni. Yaz sonları cevizin meyvelerine uzanır, uzanır da olmuş diye bakarlar. Bazen bir yaprak kopar dalından, düşene dek onu kovalarım. Önce komşu apartmana doğru süzülür, sonra poyrazla yükselir, yönü değişir ve dans etmeye başlar. O sağa gittikçe ben de, o sola gittikçe ben de... Nihayet düşer, gider yakalar, koklar, onun yenmeyeceğini anlarım. Annem kızar, ben gider ona dokunurum.

Kaç zamandır yaşadığımı bilmesem de, düne kadar, yarından korkmazdım. O da tıpkı bugün gibi, önceki gibi, ondan önce gibi, güneşin uyanışı ve tekrar uyuması gibi, sürprizsiz ve güven dolu olurdu. Ama dün bir şey oldu. Kötü adamlar geldi, kötü şeyler yapıp gittiler. İyi adamların, iyi şeyleri arkalarında bırakıp gittiğini de o zaman anladım. Birinci kattan saksılar toplandı, hemen üst balkonun demirlerine takılı rüzgargülü söküldü, kadınla erkek benimle oylanmayı bıraktı. Ben onların tatile

gittiğini, döneceğini düşündüm ama dönen kötü adamlar ve balyozları oldu. Pencerelelere, duvarlara vurular. Kapıları söküp yaşlı cevizin dallarını kopardılar. Annem kızdı, ben korktum, gidip suntuadan evime sığınacaktım ama onu bulamadım.

Ne kadar oldu bilmiyorum ama güneş belki üç yüz defa uyudu ve uyandı. Ben onu karşı apartmanın bahçesindeki lükstürlerin tepesin-

den seyrettim. Yalnız güneşi mi, eski evimi, önceden saksılarla, rüzgargülleriyle, kadınlarla ve erkeklerle dolu olan balkonları da seyrettim. Balyozlu adamların gittiği gün turuncu bir ekskavatör geldi. Balkonları dövdü, dövdükçe kırdı, kırdıkça döktü. Sonra başkaları geldi. Kazdılar, direkler kurdular ve üzerine katlar çıktılar. Çaktılar, döşediller, boyadılar bıkmadan.

En son yaşlı ceviz ezildi, altında kaldı kötü adamların. Cenazesinin üstüne bir oyun parkı yaptılar.

Güneş uyumaya ve uyanmaya devam etti ama artık hiç gölgesi olmadı.

Görsel: Elif Mercan

Siyah beyaz bir masal

Duygu Gençay, duygugencag13@gmail.com

Saatin dokuz çeyrek olduğunu görünce alelacele kapıya koşardım. İnce tabanlı ayakkabılarımı giyerken ıslak saçlarımı gıdıklamasın diye geriye atardım. Kitaplığından çaldığım birkaç kitap çantamda ağırlık yapar, önüme doğru sallanırdı. O zaman askısından tutar çantayı sallardım, sanki silkeleyince ağırlık yapmayacakmış gibi. Her seferinde askılar kopardı. Asansörü beklemeden beş katı inerdim, incecik tabanlı ayakkabının mermerde çıkardığı o laubali sesle... Terastan bakar, bana seslenirdi. Ben ıslak saçlarım bir yana, her an kopacak çantam, o şaşkın halimle karanlıkta görebilecekmişim gibi bakardım ona. Nereye gülümsediğimi bilmeden gülümserdim. Kendimi Maşuklar Yokuşu'ndan atarken halime gülenler olurdu. Benim bu koşuşturmama alışkın olan esnaflar, en çok da mahallemizin asi çocukları -hani beraber kupon doldurduğu. "Yenge yine vapura yetişmeye çalışıyor," diye kendi aralarında son vapurun neden ona çeyrek kala olduğunu konuşur, bunu ayıplarlardı tespihten atiklik kazanmış uzun parmaklarıyla.

Emindim ki, "taşkınlık yapalım, bana hemen buraya bir vapur getirin tehditleriyle herkesi korkutalım" desem "seninki de iş mi" demezlerdi, tam tersine bu koşuşturmacama katılırlardı. Şair Leyla Sokağı'ndan bağlanırken Rüştü Onur'a selam çakmadan gider miydim?

Yetişmek... vapura yetişmek! Hiçbir seferinde yetişemezdim. Terasta oturmuş beklerdi beni, ayın şavkını onun suratında hayal ederdim, ama vurmazdı bize. O sadece durgun sulara vurur. O ise deli doluydu. Geleceğimden çok emindi beklerken.

Celil abi dükkanının önünde elinden düşürmediği sigarasıyla duruyor olurdu her zamanki gibi.

—Ah be Celil Abi, derdim. Buradan ne zaman geçsem elinde sigara...

—Benim peşinde koşturacağım sevgilim yok ki. Ben de ne yapayayım sigaramla burada duruyorum. Beraber onu bekliyoruz.

—E, o gelince bu ciğerlerle nasıl koşturacaksın peki?

—Geleceğini de kim söyledi!

Gözleri kaybolana kadar güler, sonra öksürüklere boğulur içeri geçerdi. Karşı dükkandan Rüstem Amca eliyle ona "hay Allah canını almasın" işareti yapar, sağlam kalmış üç dört dişi arasından söylenirdi. Limon kolonyasını, öksürmekten kıpkırmızı kesilmiş suratına sürerken derin derin nefes alır, laf ebeliğinden geri kalmamak için hemen dışarı çıkar, Rüstem Amca'ya çentik suratlı der, takılırdı. "Bugün yüzünün neresini kestini bakalım" sorusuna kafadan hafif çatlak Rüstem Amca kaba etine yavaşça vurur şöyle cevap verirdi:

"Yüzümü değil, ama buramı fena kestim, gel de üfle hımbıl!"

İki dükkan arasında çıkan bu sözlü edebiyat, meraklısını ilgilendirir, eşitlik bozulmasını diye yeni gelen hangi tarafın destekçisi daha azsa oraya giderdi. Bu atışmanın ne zaman biteceğiyle taraflar arasında, bizim göremeyeceğimiz işaretlerle kararlaştırılıyordu. Dükkanlarına aynı anda girer, çıraklarından özetleri dinledikten sonra işlerine devam ederlerdi. Hatta ve hatta dükkanlarını aynı anda kapattıklarını, omuz omuza turşucuya, oradan da hangisinin evi müsaitse demlenmeye gittiklerini görenler olmuştu, atışma arasına sıkıştırılarak söylenmişti ama bu iddiayı her zaman reddetmişlerdir. Her bayramda ise birbirlerinin dükkanının camına akide şekeri fırlatıp sonra tam ortada sarıldıkları görülür. Bu edebiyatın yeni yetmeleri bilmez.

Tüm Beşiktaş şahit olurdu benim ona çeyrek kala vapuruna yetişemediğime. Yeniden dönerdim Rebap Sokağı'na. Esmâ Abla hava almak için apartmanın önünde olurdu,

beni görür, “kız sen yine mi buraldasın, buranın yerlisi oldun” derdi. Ama bilmezdi sevgilim olduğunu, benim yaşlarımda cici bir kızın yanına geliyorum sanırdı. Hiç söylemedim ona, yoksa beni ayıplardı. Aklına da mı gelmezdi? Gelirdi ya elbet, o da bizim aramızda bir sır.

Apartmenta girdiğimde asansörü çağırır, sonra, bunun ona ihanet olacağını düşünürdüm. Gitmek için acele ettimse ona dönmek için de acele etmem gerekirdi.

“Sizin asansörünüz paslı ve yaşlıdır, genç sevdaları kaldırmaz. Günün tüm stresli buluşmaları ondadır. Kuş yürekliyi taşımaz.”

Kapısı hep açık olurdu, her seferinde kapının arkasında beklerdi. Ben de korkmuş gibi yapardım. Esas onun kapının arkasında olmama ihtimali korkuturdu beni. Sonrası mı! İyilik, güzellik. Şiir ezberleyemem ama son dizeleri hep aklımda kalır. Tıpkı veda ederken yüzünün son detayları, beni son sarmalayışları gibi.

Birazcık daha birlikte olurduk, son Üsküdar vapuruna dek. Ona tembîh ederdim, “Üsküdar vapurunu kaçırmamalıyım, unutmama sakın.”

Vapurlar benim umrumda olmazdı hiçbir zaman, beni bekleyen onlar değildi ki. Ne Kadıköy, ne Üsküdar... Ne de İstanbul. Bizi yalnızca Beşiktaş bilirdi, biz o yokuşu çıkmayı sever, o sokaklardan selam ederdik herkese, ben o çocuklara tavsiye verirdim kadınlara karşı her zaman daha nazik olmaları için, o esnafların elinden yemek yerdik. Evde hiç çay demlemezdik.

Olaçaklar bir günde olmadı. Ama çok çabuk oldu. Nasıl affladığımı zı hatırlıyor mudur acaba? Pando amcaya müşteriler yağmaya başladığında ona selam edemez olmuştuk. Hayra alamet değil demişti. Sonra da zaten dükkanı kapandı. Esmâ Abla hava almak için dışarı çıkmaktan vazgeçti. Nedenini söylemiyordu. Çarşı hareketlendi ama bildiğimiz çarşı değildi hareketlenen. Gürültü

Fotoğraf: Mithat Erdoğan

ve eğlencenin bayağı sesleri yükseldi. Huzursuz oturuyorduk terasta. Avuçlarına bırakmıştım cansız duran ellerimi. Kediler Behçet Necatigil şiirleri için miyavlamıyordu, biz de onları kucagımıza alıp sevmiyorduk. Onlar bizden daha fazla şikayetçilerdi; tozdan, molozdan, pop müzikten ve onlar tırmalamıyordu bizi yalnızca. Öyle olsaydı eğer, kabul edebilirirdik birazcık kanı. Balık pazarının yufka yürekli balıkçılarının keyfi de bozulunca kedilere de kuru mama kaldı.

Dengeler değişiyordu, her gün yeni kepenkler açılıp kapanıyordu. Tabelacıların yüzü gülmüştü yalnızca. Çayımızı evde demlemeye başladık. Yeni yüzler, yeni hesaplar vardı. Sahil tellerle kapatıldı, ben artık Şair Leyla Sokağı'ndan bile geçmiyordum. Tanıdığımız esnaflar fiyatı yüzleri kızarıklık söylüyorlardı. Bizi müşteri değil, dost olarak görüyorlardı çünkü. Birbirlerini de. Fakat artık bir daha gelin çocuklar deyip sarılamıyorlardı. Çayları soğuktu. Onlar utandıkça biz de utanıyorduk. Konuşmaz olmuştuk, Beşiktaş öz sesini kaybediyor, meydanlardan çekiliyordu. Bekledik, bekledik, bekledik... Ve.

Sonra hepsi taşındı. Ben son vapura koşarken artık kimse bana takılmıyordu.

Celil abi en son gidendi, bize sımsıkı sarılıp koyvermişti kendini. İlk defa ağladığını görmüştük onun. Yumruğunu sıkıyordu, çok sakın yapılı olmasına rağmen sinirlendi mi gözü kimseyi görmeyen bir insandı.

En son, stat inşaatında bir işçinin öldüğünü duyduğunda yumruğunu duvarlara vurmuştu. O hafta işçilere yemek dağıtmıştı. Duvardaki göçüğe baktı, orada hala duruyordu. Sonra dükkanına baktı. Son kere. Böylece yumruğunu çözdü. "Aşkınıza sahip çıkın çocuklar. Biz hiçbir şeye sahip çıkamadık. Bari siz aşkınıza sahip çıkın," dedi. Başımızı önümüze eğdik, şüphe duymuştuk. Ya biz de sahip çıkamasydık, böyle mi işleniyordu kötülükler? Kuşku duyarak... Felaketin habercisi kuşku muydu? Beyaz gömleğinde leke vardı. İlk defa lekeli görmüştüm onun gömleğini. Celil abi sık sık beyazın hakkı verilmesi gereken en güzel renk olduğunu söylüyorlardı. Bunca yıl beyaz gömlekten hiç vazgeçmemiştir. Leke düştü mü de yedeğini depoda hazır eder, hemen geçiriverirdi üzerine.

Siyaha çalan gözlerine sinmiş kırk yıllık Beşiktaş serüveninin hatıralarına baktık. Maç sonrası, parkta, meyhanede, dostlarıyla beraberken çekildikleri fotoğraflarının çerçevelerinin izi dükkanın duvarlarında idi.

Gele gide o kadar iyi ezberlemiştik ki, hangi izde bir zamanlar hangi fotoğrafın olduğunu biliyorduk. Duvarın kendisi anılara kıyamayıp fotoğrafı geri veriyordu sanki, duvarda sarmaşık gibi fotoğraflar örülüyordu. Silinemezdi, hiçbir boyanın gücü yetmezdi buna. "Bir zamanlar" demiştik. Ağzımızdan çıkmıştı bir kere. Ne çabuk mazi olmuştu. Hiç direnmeden Celil abiyi maziye karıştırmıştık. O gidince boşluğa düştük.

Olan bitenleri şaşkınlıkla izledik. Dükkanın bu kadar çabuk dolmasına, siyah beyaz devrinin sona erip neon devrine geçilmesine şaşıyorduk. Tanıdığımız kimse kalmamıştı. Mahallemizin asi çocukları da sürülüşlerdi şehrin en ucuna.

Bizim de birbirimize güvenimiz kırıldı. Üzerimize örttüğümüz yorgan, bastığımız halı, oturduğumuz semt bizden alınmıştı. En sevdiğimiz bizden alınmıştı. Biz de kimliğimizi kaybettik. Yabancılaştık. Ben artık yanına sık gelmiyordum, o evden çıkmaz olmuştu. İkimizin de canı sıkıyordu. Artık saat dokuzda vapura yetişmek için çıkıyordum, oyalanmadığım için kolaylıkla yetişebiliyordum. Ardından o taşınmak zorunda kaldı, kirası ucuz bir yere yerleşti. Çok uzak bir semte. Biraz da kasti. Olacakları daha fazla görmek istemiyordu. Çünkü bir felaket oldu mu, mutlak devam eder. Kaynayan bir kazandır o. Fokurtusuna herkes gelir, kimisi izler, kimisi, ateşi harlar, kimisi de elinde kepçeyle kendine aş çıkartır. Biz izleyendik.

Her şey bir anda olmadı. Ama sandığımızdan çok daha çabuk oldu. Ayrıldık. Nasıl ve neden ayrıldığımızı bile farkına varmadan...

Çağrışım

Mithat Erdoğan

mithaterdogan3984@gmail.com

Bir sabah uyandığında kendini böceğe dönüşmüş hâlde bulan Gregor Samsa'nın hikâyesini okuduğumda çok şaşırılmış ve etkilenmiştim. Gregor Samsa normal bir insan formunda iken bir sabah kendini böcek formuna dönüşmüş hâlde buluyordu ve bu, vurucu bir dönüşümdü. Fakat hâlihazırda zaten ucube gibi bir şehir olan, hatta şehir müsveddesi denilebilecek kadar plansız yapılaşma ve betonlaşma mağduru İstanbul; bir sabah uyansa daha çirkin ve garip neye dönüşebilirdi ki? Aklıma Mel Gibson'ın oynadığı Mad Max serisindeki etrafı tahtalarla çevrili o küçük yerleşim yerleri geliyor bir tek.

Kentsel dönüşüm lügatini irdelediğimde karşıma çıkan kavramlar ve kelimeler de ayrıca enteresan.

Burada birkaçını ele almam gerekirse;

Hafriyat: Dil bilgisi ile ilgili gibi ama ufaktan bakliyat tınısı da var. Kirazların sapını atmayıp, kaynatıp içince bünyeye iyi gelmesi durumuna benzer şekilde, yıkılan binaların hafriyatlarını da atmayıp ve kentsel dönüşüme iyi gelecek formata sokup değerlendirebiliyor muyuz? Neden olmasın?

Kat Karşılığı: Bu tabirde de şirret

bir taraf var sanki, ha? Ama “katkar şıllığı” şeklinde okuyarak vurgulayacaksınız ve bu şekilde dikkate alacaksınız. Doğu Bloğu ülkelerinin birinde doğmuş ve evkaf memuru Refik Bey ile eşi Saliha Hanım'ın otuz iki yıllık evliliğini yıkmış bir kadının adı gibi... Neticede kat karşılığı inşaat anlaşmasının da yıktığı yuvalar vardır. Hem gerçek hem de mecazi anlamda.

İmar: Ömer Seyfettin'in çocuk yaşta okuduğum ve içimi parçalayan “Kaşağı” isimli eserine uzanan bir çağrışım silsilesi oluşuyor dimağında. İmar-Timar-Köyler-Çiftlikler-Atlar-Kaşağı-Ömer Seyfettin şeklinde.

Rant: Amerika'daki McCarthy döneminde gösterdiği takdire şayan şakıma performansı ve uçlarda gezinen fikirleri ile benim şahsen sevmediğim ve kitaplarını Sinan Çetin'in elinde gördükten sonra asla okumamaya karar verdiğim yazar Ayn Rand geliyor aklıma. Tiksinme duygum da iyice kabarıyor hâliyle bu kelimeyi duyduğumda.

Gecekodu: Ömer Lütfi Akad'ın “Göç” üçlemesindeki, her biri birbirinden güzel “Gelin”, “Düğün” ve “Diyet” isimli filmleri geliyor aklıma. Doğup büyüdüğü topraklardan kente göç edip kentte tutunmaya ça-

lısan insanların kendilerine has şehir ve bölge planlamalarına popülist nedenlerle müsaade eden Devlet'in ortaya çıkardığı bir yapı biçimi.

Site: Kapısındaki güvenlik elemanlarından birinin memleketi olan Kayseri'den gönderilen ve uzun bir gece nöbeti esnasında güvenlik kulübesinin hemen yanındaki piknik tüpünde demlediği çay ile birlikte midesine indirdiği "Kete" denilen yağlı, mayalı veya mayasız hamurdan çöreği istiyor canım bu kelimeyi duyduğumda.

Banliyö: Bu kelimeyi her duyduğumda ise aklıma önce Matthieu Kassovitz'in "La Haine" isimli filmi gelir. O filmde çok güzel bir anekdot anlatılır. Anekdot şöyledir;

- Hey Vince! Elli katlı bir bina-

dan düşen adamın hikâyesini biliyor musun?

- ...

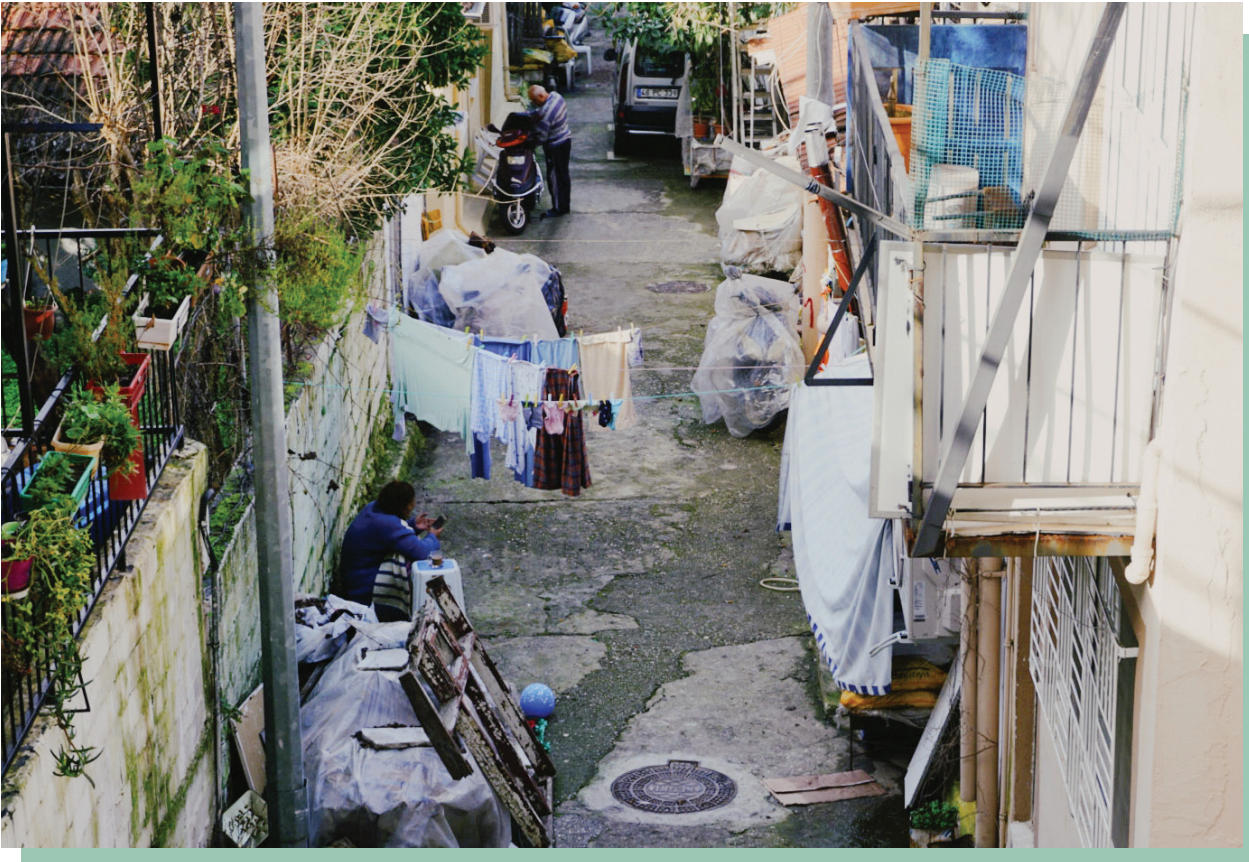
- Her katta kendini rahatlatmak için kendine şunu demiş: "Buraya kadar her şey yolunda. Buraya kadar her şey yolunda."

Ve yine aynı filmde denildiği gibi; "Önemli olan düşüş değil, yere çarpıştır!"

Metropol: Alman dışa vurumcu akımın en önemli örneklerinden, 1925 tarihli bir Fritz Lang şaheseri olan bilim kurgu filmi Metropolis'teki insan işçilerden kurtulmak için bir bilim adamı tarafından geliştirilen makine işçinin, Fikirtepe durağından metrobüse binerek işine gittiğini hayal edin bir dahaki sefere bu kelimeyi duyduğunuzda.

Rezidans: Calgon'un o meşhur reklamındaki üzeri kireç kaplanmış rezidans var ya... İşte o rezidansı size temizletip yepyeni hâlini de zenginlere veriyorlar. Çünkü sizin o temizlenmiş ve bakımlı rezidansı alacak paranız yok. Elinize temizlik hizmeti bedelini tutuşturup sizi şehrin dışına s*ktir ediyorlar. Rezidans sizin neyinize lan fakirler?

de/da

Fotoğraf: Mithat Erdoğan

Elinizde tuttuğunuz bu sayı, *de/da*'nın basılı yayın hayatının son sayısı.

dedadergi.com adresindeki web sitemizde yayımlanmasını istediğiniz yazı, video, çizim ve fotoğraflarınızı, *irmak@de-da-dergi.com* adresine gönderebilirsiniz.

Saha araştırmasına dayalı yazılar ve videolar için telif ücreti ödenecektir.

de/da ile ilgili tüm gelişmelerden haberdar olmak için sosyal medya hesaplarımızı takip etmeyi unutmayın!

OMEGA.LIGHTING

502.030

YILDIZLARI GÖREBİLMENİZİ ÖNEMSIYORUZ.

omega.com.tr

www.dedadergi.com

